

pus vero rapax mane comedens prædam vespere dividit spolia, dum in ætate primæva quasi circa mane mæ vitæ gregem Dominicum persecutus in vespera suæ conversionis ad Dominum spolia diabolo exempta dividit, atque diversa officia in Ecclesia Dei distribuens sponsam Christi varietatibus decoravit. Sequitur :

Et abiit Ananias, et introivit in domum, et imponens ei manus, dixit, etc. Et confestim ceciderunt ab oculis ejus tanquam squamæ, et visum recepit ³⁶. Hæ sunt squamæ Behemoth, de quibus in Job legitur ³⁷, quia *una uni conjungitur, nec spiraculum vitæ incedit per eas*. Hæ sunt illecebræ sæculares et colligationes impietatis, quæ per manus impositionem flatu Spiritus sancti dissolvuntur. Recepit itaque visum, qui paulo ante ambulabat in tenebris; et pane cælesti reficitur daturus esurientibus panem vitæ : insuper et divini sementem verbi dispersurus in gentes, et uberrimos fidei manipulos collecturus. *Et surgens baptizatus est* ³⁸. Exurgens de pulvere vanitatis et de luto peccati in aquis sanctificatis veterem exiit hominem, atque juxta verbum prophete, *Æthiops nigredinem suam, et pardus varietates*

suas in baptismo deponit ³⁹. *Et continuo ingressus in synagogas, predicabat Jesum, quoniam hic est Filius Dei* ⁴⁰. Dignus Dei, qui scripsit in cordibus hominum legem vitæ, pigritare non novit, unde et super apostolos *factus est repente de cælo sonus* ⁴¹, et Saulus vas electionis continuo suavitatem odoris effudit. *Saulus autem multo magis convalescebat et confundebat Judæos qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est Christus*. De Filio Dei constanter affirmat quia hic est Christus, qui Jesum Dei Filium paulo ante pertinaciter abnegabat. Sic Dominus ex Basan convertit in profundum maris ⁴²; sic suscitavit de lapidibus filios Abrahæ ⁴³, mittitque *crystallum suam sicut buccellas* ⁴⁴, dum dispersionis et infidelitatis frigore congelati et obdurati in pertinacia sua non solum vocantur ad fidem, sed et fiunt ministri verbi Dei. Sic Paulum olim persecutorem non solum ad fidem Dominus vocat, sed apostolum et doctorem gentium facit ad dandam scientiam salutis plebi suæ, et ad revelationem gloriæ Domini nostri, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

³⁶ Act. 9 ³⁷ Cap. 41. ³⁸ Act. 9. ³⁹ Jer. 15.

⁴⁰ Act. 9. ⁴¹ Act. 2. ⁴² Psal. 67. ⁴³ Matth. 3.

⁴⁴ Psal. 147.

COMPENDIUM IN JOB.

AD HENRICUM II ILLUSTRISSIMUM ANGLORUM REGEM.

HENRICO Dei gratia Anglorum illustrissimo regi, duci Normanniæ et Aquitaniæ, et comiti Andegavensi, suus PETRUS Blesensis Bathoniensis archidiaconus in vero salubri salutem.

Gratias ago gratiæ largitori, quia gratanter auditis quæ ædificant ad salutem; dumque curialium sollicitudinum frivola et intricatos negotiorum labyrinthos evaditis, libenter meditamini in lege Domini, et de diurnis laboribus in lectione sacræ paginæ respiratis. Gloriosum siquidem est in principe, quod quodam compendio delibarem, ea duntaxat interserens, quæ ad patientiam et cæteras virtutes vos plenius informarent ⁴⁵. Hoc sane existimo cordi vestro divinitus instillatum (cor enim regis in manu Dei est, et quocumque voluerit, vertit illud ⁴⁷) ut vitam sancti Job, et aliorum veterum Patrum libenter velitis deducere ante oculos

mentis vestræ, quatenus erudiri possitis in eis, secundum quod Dominus præcepit per Prophetam : *Erudimini, qui judicatis terram* ⁴⁶. Exemplo siquidem talium confirmatur fides, spes erigitur, nutritur charitas, deprimitur superbia, humilitas custoditur, augetur devotio, et bene operandi desiderium excitatur. Hinc est, quod nomina gloriosorum Israel scribi fecit Dominus in rationali iudicii, ut omnibus apparerent ⁴⁸, et vitam atque conversationem sanctorum Patrum cæteri sibi traherent in consequentiam et exemplum. Opus itaque arduum, et sarcinam aggredior magnæ molis : *Non quod sufficientes simus, sicut dicit Apostolus, cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis; sed sufficientia nostra a Deo est* ⁴⁹, ab eo qui dicit : *Aperi os tuum, et ego implebo illud* ⁵¹. Et iterum : *Cum steteritis ante reges et præsides, nolite cogitare quid aut qualiter res ostendatis; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini* ⁵².

Incipiam ergo in ipsius benedicto nomine, qui est benedictus in sæcula, magnificentiæ vestræ supplicans humiliter et obnixè, ut exhortationem devotissimi servi vestri cum patientia sustinere velitis,

⁴⁵ Apoc. 1. ⁴⁶ Prov. 21. ⁴⁷ Psal. 2. ⁴⁸ Ibid. ⁴⁹ Exod. 28. ⁵⁰ II Cor. 3. ⁵¹ Psal. 80. ⁵² Matth. 10.

recolens quod cum Moyses esset princeps in populo A quem non deprimebat iniquitas, quem adversitas non frangebat. Sequitur :
 Dei, consilium Jethro gratanter admisit ⁵³; Petrus apostolus apostolorum princeps Pauli correctionem non respuit ⁵⁴; Balaam asinæ vocibus acquievit ⁵⁵; David rex et propheta Nathan minoris prophetæ increpationem humiliter supportavit ⁵⁶. Jesus etiam cum remansisset in Jerusalem, et diceret quia oportebat eum esse in his quæ Patris sui erant, non acquiescentibus illi parentibus suis, secutus est eos Nazareth, rex servos, magister discipulos, Deus homines, Verbum Dei et sapientia fabrum et feminam, et erat subditus illis, sicut evangelica subiungit historia ⁵⁷. Lectorem etiam rogo, ut hic elimati operis non requirat ornatum; jejuniæ siquidem et inurbanæ orationis ruditatem, hinc angustia temporis, hinc angustiae curiales excusant. Pro negotiis etiam Cantuariensis Ecclesiæ ad tempus milito in castris et curiam sequor; ubi nec habeo corporis quietem, nec pacem animæ, nec librorum copiam, nec spatium scribendi, nec studendi oportunitatem, nec expeditum animi iudicium, nec plenam arbitrii libertatem. Opus itaque præsens ex his tantum conficio, quæ ministrat in dulcedine sua pauperi Deus, et quæ quandoque vel audivisse me recole, vel legisse.

CAP. I. *Vir erat in terra Hus, etc.*

Triâ hic ponuntur, *simplex, rectus, et timens Deum*. Et quia timor Dei in causa est quare declinamus a malo, ideo subiungitur, *recedens a malo, Scriptura testante, quæ dicit: Qui timet Deum, faciet bona* ⁵⁸. Et iterum: *Faciuntibus mala non est timor Dei ante oculos eorum* ⁵⁹. In tribus commendantur Job, in simplicitate, in rectitudine, in timore. Est autem simplicitas discreta et est simplicitas indiscreta; est simplicitas quæ fatuitati cognata est, et est simplicitas quæ in Evangelio commendatur: *Estote, inquit, prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ* ⁶⁰. Erat autem Job simplex per innocentiam, rectus ad justitiam, timidus ad cautelam: simplex ad se ipsum, rectus ad proximum, timens ad Deum. Non est aliquis rectus, si recte non dividat. Bene offerebat Cain, sed non recte dividebat ⁶¹; imo pessime, Deo offerens hostias et fratrem persequens innocentem. Non est rectus, qui linguam Deo, animam offert diabolo. Non est rectus, cujus caput supergressæ sunt iniquitates ejus, et sicut onus grave gravatæ sunt super eum ⁶². Non est rectus, quem avaritia contrahit, quem torquet ambitio, quem voluptas incurvat; rectus est autem, qui dat voci suæ vocem virtutis, bene loquens et melius agens. Melior est enim vox operis quam vox oris. Merito ergo Job rectus erat, cujus verbis opera respondebant; merito rectus, quem non inflabat elatio,

quem non deprimebat iniquitas, quem adversitas non frangebat. Sequitur :

Et timens Deum. Non timebat eos qui occidunt corpus, et postea, sicut Evangelium dicit, non habent amplius quod faciant; sed timebat eum qui potest corpus occidere, et animam perdere in gehenna ⁶³. Timebat, non serviliter propter pœnam, sed filiali affectu propter gratiam. Quatuor timores in sacro eloquio distinguuntur: Mundanus, servilis, initialis, et filialis sive castus. Mundanus timor est, cum periculum mortis aut temporalium rerum dispendia formidamus; servilis est, cum timemus dolores æternos et angustias gehennales; initialis est, cum quis incipit delectari in observantia mandatorum Dei, cum jam ea, quæ duriora ipsi fuerunt et austeriora, dulcescunt. De isto timore dicit Apostolus, quod *charitas foras mittit timorem, quia timor in charitate non est* ⁶⁴. Filialis autem, sive castus timor est, cum uxor virum suum, quem super omnia diligit, veretur offendere, aut filius aliquid facere, quod displiceat in oculis amantissimi patris. Iste timor procedit non ex formidine, sed ex amore; iste timor, testimonio Prophetæ, permanet in sæculum sæculi ⁶⁵. Timebat itaque Job: *Beatus homo qui timet Deum* ⁶⁶. Hoc in veritate frequenter expertus sum, nihil esse efficacius ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quam si inveniatur quis coram Deo omni tempore non alta sapere, sed timere. Idcirco Sapiens dicit: *Beatus homo qui semper est pavidus* ⁶⁷. Erat itaque Job, qui interpretatur *dolens in terra Hus*, quod interpretatur *consilium*; *simplex, et rectus, et timens Deum*; quia inter anxios dolores, et importabiles pressuras divino solatiabatur consilio, vincebatque hostem humani generis versutum, impium et superbum, in simplicitate, in justitia, in timore.

Natiq̄ sunt ei septem filii, etc. In numerositate filiorum, in possessionum multiplicitate, solet censerī felicitas hujus mundi. Verumtamen non est felicitas in hoc mundo; *transit enim mundus, et concupiscentia ejus* ⁶⁸. *Vidi omnia, quæ sub sole sunt, dicit Sapiens, et omnia vanitas, et afflictio spiritus* ⁶⁹. Mundana hæc omnia villissima reputabat miles iste fortissimus, cujus numerositas in prole, dilatio in bonis temporalibus ideo recensetur, ut ostendatur, quantæ fuerit constantiæ, qui nec tot filiorum morte concuti, nec tot possessionum amissione potuit turbari. Sic examinat in fornace justitiæ Deus aurum suum; sic probat in adversitatibus sanctum suum, ut eum provehat ad coronam, et tam principibus mundi, quam prælatis Ecclesiæ, sit patientiæ, constantiæ et humilitatis exemplum. Infelix ego homo, *quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum* ⁷⁰? Hi enim, qui

⁵³ Exod. 18. ⁵⁴ Gal. 2. ⁵⁵ Num. 22. ⁵⁶ II Reg. 12. ⁵⁷ Luc. 2. ⁵⁸ Ecli. 15. ⁵⁹ Psal. 13. ⁶⁰ Matth. 10. ⁶¹ Gen. 4. ⁶² Psal. 57. ⁶³ Luc. 12. ⁶⁴ I Joan. 4. ⁶⁵ Psal. 18. ⁶⁶ Psal. 111. ⁶⁷ Prov. 28. ⁶⁸ I Joan. 2. ⁶⁹ Eccle. 1. ⁷⁰ Jer. 9.

constantiæ beati Job imitatores esse debuerant et sequaces, mentes arundineas habent, omni flatui cedunt, omni spiritui credunt, omni circumferuntur vento, in iudiciis favore liqueſcunt, in consilio pavore deſciunt, turbantur tristiſtia, avaritiâ contrahuntur, protrahuntur ambitione, inquietantur ſuſpicionibus, curis exæſtuant, tabeſcunt odio, mordentur invidia, ira ardent, honoribus tument, oculos habent ad munera, pupillo et viduæ non intendunt, imo, quod longe gravius eſt, et quod ſine miſerabili gemitu explicare non poſſum, Chriſti opprobria, sputa, flagella, clavos, lanceam, crucem, mortem, hæc omnia prælati in fornace avaritiæ conſtant, et pretium univerſitatis ſuis marſupii includentes, patrimonium crucifixi, aut nepotibus erogant, aut damnabiliter retinent, aut in uſus extraordinarios dilapidant et proſtillant. Nonne conſiderant infelices, quod morituri ſunt? nonne cogitant, quia requiret Dominus ab unoquoque ſuæ villicationis rationem, aut ſui principatus honorem? *Propter hoc irritavit impius Deum; dixit enim in corde ſuo: Non requiret* ⁷¹; ſed certe requiret exactiſſime uſque ad noviſſimum quadrantem, et *retribuet abundanter facientibus ſuperbiam* ⁷². *Malos itaque male perdet, et vineam ſuam locabit aliis agricolis* ⁷³. *Væ operariis vineæ Domini Sabaoth, ſi cum ſarmentis abſcinduntur! Væ paſtoribus, ſi numerantur in ſiniſtra cum hædis! Væ piſcatoribus, ſi cum malis piſcibus ejiſciuntur foras! Væ cultoribus dominicæ meſſis, ſi cum palea comburantur! Iſti ſunt paſtores, quibus Iſaias improperat, dicens: Paſtores errant, et intelligentiam ignorabant* ⁷⁴. Et Jeremias ⁷⁵: *Tenentes legem nescierunt me*. In eo forſitan ſunt paſtores, quia ſe paſcunt; quantum enim ad curam ovium pertinet, tonſores ſunt potius quam paſtores: lac et lanam quæruunt in ovibus, non ſalutem. Sane in Levitico ⁷⁶ præcipitur, ut ſacerdotes habeant in ſacrificiis armum dextrum et ſeparatum; ut operatio prælati non ſolum ſancta ſit, quod ſignificatur per dexteram, ſed exemplo ſit præcipua et merito ſingularis, quatenus tantum præcellat ſubditos opere, quantum præeminet dignitate. Agnoſcat ergo unusquiſque ſuæ vocationis honorem; ſciat, quia angelus Domini exercituum eſt ⁷⁷; ſciat, quia eſt *ſal terræ et lux mundi* ⁷⁸. Recordetur ⁷⁹, inquam, prælatus, quos antecēſſores habuit, et quorum retinet dignitatem. Habet enim primatum Abel, patriarchatum Abrahæ, gubernationem Noe, ordinem Melchisedech, dignitatem Aaron, auctoritatem Moysi, virtutem Samuelis, poteſtatem Petri, unctionem Chriſti. Ab omnibus iſtis accuſandus et iudicandus eſt apud Deum, qui injunctæ ſibi adminiſtrationis officium non exercet. Quid autem videtur de clericis, qui infinitas animas in cura ſuſcipiunt, et de illa-

rum ſalute non curant? Plerique ſunt qui, non dicam, animarum, de quibus reſpondere tenentur in die tremendi iudicii, ſed vix eccleſiarum ſuarum numerum cognoverunt: adjungunt eccleſiam eccleſiæ, præbendam præbendæ, domum domui, agrum agro. De talibus dicit Iſaias ⁸⁰: *Væ qui conjugitis domum ad domum, et agrum agro copulatis uſque ad terminum loci! Et Habacuc* ⁸¹: *Væ qui multiplicat non ſua uſquequaque, et aggravat contra ſe denſum lutum! Clerici, qui nihil poſſidere debuerant, præſumunt omnia poſſidere: non laborant, non arant, non ſeminant, non ædificant, non navigant, neque pugnant* ⁸²; et, ut verbo Pſalmiſtæ utamur: *In labore hominum non ſunt, et cum hominibus non flagellabuntur: ideoque tenuit eos ſuperbia* ⁸³. O infelices, utinam ſaperent et intelligerent, ac noviffima providerent! Utinam miſeri ſaperent quid portendat hoc verbum, *et cum hominibus non flagellabuntur!* Certe, qui cum hominibus temporaliter non flagellabuntur, æterna ſunt cum dæmonibus flagella paſſuri. Monachi et canonici regulares, qui viam vitæ arcioſioris, et ſanctum otium elegerunt, ſimplices quidem ſunt *ut columbæ* ⁸⁴, ſed vultu, non actu; habitu, ſed non affectu. *Venient, inquit Dominus, ad vos in veſtimentiſ ovium, intus autem ſunt lupi rapaces* ⁸⁵. Non eſt hodie aliquod forum iudiciale, aut venale, cui ſe viri religioſi non immiſceant, et cui ſe importuniſſime non importent: mundum enim quadam ſimulatoria religione fallentes, falluntur peſſime, et mundo mortui negotiantur, et venantur quæ mundi ſunt. Quod ſi Eccleſia regnum Dei eſt, ſecundum quod lægitur: *Regnum Dei intra vos eſt* ⁸⁶, cum ipſi eccleſiæ, vel violentia, vel venalitate invadunt, ſecure infero, quod *regnum Dei vim patitur, et violenti diripiunt illud* ⁸⁷. De regibus et principibus, qui rectitudinem et juſtitiam Job debuerant imitari, dicit Apoſtolus, quod *non ſine cauſa gladium portant* ⁸⁸, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum; unde et conſtituti ſunt patres orphanorum, viduarum iudices, puniores exceſſuum, religionis advocati, Eccleſiæ deſenſores. Audi, quid dicat Job ⁸⁹: *Pater eram pauperum, conterebam molas impij, et dentibus iniquis auſerebam prædam: non negabam pauperibus quod volebant, et petentium oculos expectare non feci*. Noviffima clauſula hujus verbi ſpecialiter principes illos tangit, qui cum de facili poſſint pauperum negotia expedire, ſemper differunt, et expectantium vota continua procrastinatione ſuſpendunt. *Ne dicas, dicit Salomon, vade, et cras revertere, et dabo tibi: cum ſtatim poſſis dare* ⁹⁰; quia, ſicut magiſter meus elegantiſſime dicit ⁹¹:

*Denigrat meritum dantis mera, factaque raptim
Munera plus laudis plusque favoris habent.*

⁷¹ Pſal. 10. ⁷² Pſal. 30. ⁷³ Matth. 21. ⁷⁴ Iſa. 56. ⁷⁵ Cap. 2. ⁷⁶ Cap. 7. ⁷⁷ Mal. 2. ⁷⁸ Matth. 5. ⁷⁹ Bern. l. 2 *De conſid.* ⁸⁰ Cap. 5. ⁸¹ Cap. 2. ⁸² Exod. 32. ⁸³ Pſal. 72. ⁸⁴ Matth. 10. ⁸⁵ Matth. 7. ⁸⁶ Luc. 17. ⁸⁷ Matth. 11. ⁸⁸ Rom. 13. ⁸⁹ Cap. 29. ⁹⁰ Prov. 3. ⁹¹ Joan. Saresb. Carnol. episc.

Quodcumque potest manus tua, dicit Sapientia, instantanter operare⁹²: nescimus enim quid ventura pariat dies. De morte quidem certissimi sumus, nihil tamen nobis est incertius hora mortis. Jam venimus ad canos et mortis præambulos festinantis accepimus. Sic enim Apostolus dicit ad Hebræos⁹³: *Quod antiquatur et senescit, prope interitum est.* Incerti enim sumus, qua hora Dominus venturus sit; *quæ sicut fur, ita in nocte veniet; cum enim dixerint, pax et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, et sicut dolor in utero habenti, et non effugiet*⁹⁴; quia juxta Salomonem: *Prosperitas sultorum perdet eos*⁹⁵. Hinc est quod Apostolus ad Timotheum scribens ait: *Divitibus hujus sæculi præcipe non superbe sapere, nec sperare in incerto divitiarum*⁹⁶. Vere in incerto; dicit enim Psalmus: *Dormierunt somnum suum, et nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis*⁹⁷. Sequitur:

Et ibant filii ejus, et faciebant convivia, etc. Cum pro divisione hæreditariæ sortis frequenter soleat esse zelus et æmulatio inter fratres, patet prudentia Job, qui sic vitam instituerat filiorum, ut se mutua charitate diligerent, et sese ad amica convivia per vicissitudines invitarent. *Bonum siquidem est et jucundum habitare fratres in unum*⁹⁸. Quia quanto gratior est in conspectu Dei et hominum amor fraternus, tanto enormius est, si inter eos dissensiones et schismata nutriantur. Propter hoc dicit Apostolus: *Obsecro vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut id ipsum sentiat, et non sint in vobis schismata*⁹⁹. Erat itaque plena concordia inter filios et filias ad patrem, ut secundum Apostolum servarent *invicem unitatem spiritus in vinculo pacis*¹⁰⁰. Si enim a patre filii dissentirent, jam non esset inter eos charitas, quia non observarent patri debitam charitatem. Avelle a sole solis radium, et non lucet; præcide rivum a fonte, et arescit; absconde ramum ab arbore, et siccatur; et membrum a corpore, et putrescit. Separa filium a devotione paterna, et jam non est filius, sed frater et collega illorum, quibus dicitur: *Vos ex patre diabolo estis*¹. In principio Isaïæ legitur: *Filios enutrivit et exaltavi: ipsi autem spreverunt me*². Ultimum autem verbum ejusdem prophetæ est: *Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non exstinguetur*³. In Veteri Testamento præcipiebatur agnus paschalis comedi in una domo, ut inhabitantibus consonantia morum et affectuum notaretur identitas, sicut scriptum est: *Qui inhabitare facit unius moris in domo*⁴. Id ipsum itaque beato Job ad aliarum virtutum cumulum accedebat, quod filios suos nutrierat in amore, et vagos adolescentiæ motus sub censura cohibuerat disciplinæ. Heli enim, licet in aliis justus esset, ideo visus est reprobatus a Domino sellaque in qua sedebat

aversa, collo fracto, cecidit, quia filios non correxerat. *Dilexisti*, dicit ei Dominus, *magis filios tuos quam me*⁵. Perit igitur, quia circa filiorum correctionem negligens fuit. Uxor etiam ejus abortiendo mortua est, et filii ejus Ophni et Phibeæ sunt occisi. Caveant patres spirituales, qui in cathedris sedent, ne ob negligentiam ipsorum sui filii occidantur, ne destruat Ecclesia, ne in ipsorum confusionem et perniciem cathedræ subvertantur.

Cumque in orbem transissent dies, etc. Septem erant filii Job; ideoque septem conviviis usi sunt, et sic septem diebus expletis, mittebat Job, et sanctificabat eos. Septenarius statum præsentis vitæ significat, quia septem dierum curriculis volvitur et distinguitur præsens tempus. Septem itaque diebus elapsis, Job filios suos sanctificabat, quia post vitæ præsentis excursus vocem illam sanctificationis et gratiæ expectamus, qua dicit Dominus filiis suis: *Veuite, benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi*⁶.

Consurgensque diluculo offerebat, etc. Ne forte, dicit, temerarium enim esset, de corde alieno proferre sententiam. Homo namque videt in facie; de cordibus autem judicat, cui omne cor patet, qui solus scrutatur cor et renes⁷. Propterea dicit Apostolus: *Pro minimo est mihi, ut ab homine judicer, aut ab humano die*⁸. Offerebat Job filiis suis holocausta per singulos, timens, ne in conviviis suis Domino detraxissent. Solet siquidem oriri ex comessatione garrulitas. Nisi enim gulæ deditos; dicit Gregorius⁹, raperet immoderata loquacitas, dives ille, qui epulabatur splendide, gravior non arderet in lingua, dicens: *Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, et refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma*¹⁰. Lingua siquidem membrum modicum est et mobile, cæteraque membra quandoque multiplicitate malignitatis contaminat. Est enim lingua dissoluta, lingua impudica, lingua magniloqua. Lingua dissoluta est in sermonibus otiosis, impudica in ignominiae verbis, magniloqua in superbia et abusione. Prima scurrilitati, secunda lasciviæ, tertia arrogantiae famulatur. Et quid est detestabilis lingua illa regis Babylonis, qua dicebat: *Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificavi in domum regni mei, et fortitudine mea; et in gloria decoris mei*¹¹? Propter hoc in bruti animalis dejectionem humiliari meruit principis illius præsumptuosa elatio. *Homo enim cum in honore esset, non intellexit, ideoque comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis*¹². Certe si boves et asini loquerentur, possent

⁹² Eccle. 9. ⁹³ Cap. 8. ⁹⁴ I Thess. 5. ⁹⁵ Prov. 1. ⁹⁶ I Tim. 6. ⁹⁷ Psal. 75. ⁹⁸ Psal. 132. ⁹⁹ I Cor. 1. ¹⁰⁰ Ephes. 4. ¹ Joan. 8. ² Cap. 1. ³ Isa. 66. ⁴ Exod. 12. ⁵ Psal. 67. ⁶ I Reg. 4. ⁷ Matth. 23. ⁸ Psal. 7. ⁹ I Cor. II. ¹⁰ Lib. I Mor. c. 4. ¹¹ Luc. 16. ¹² Dan. 4. ¹³ Psal. 48

dicere : *Ecce Nabuchodonosor factus est quasi unus a ex nobis*¹⁴. Verebatur itaque Job, ne linguæ lubricum filios traheret ad peccatum, ut in cordibus suis benedicerent, id est maledicerent Domino. In corde suo maledicit, qui bona opera non recta intentione facit. In corde suo Deo maledicit, qui quod a Deo habet, sibi et non Deo ascribit. Putridissime pulvis, et vento pulveris dispergenda, quid habes a te unde possis aut debeas gloriari? *Qui gloriatur in Domino gloriatur*¹⁵. Si ex aliqua parte tibi usurpas gloriam, fur es : eam enim Deo subripis et furaris. *Si osculatus sum manum meam, dicit Job*¹⁶, *quod est summa iniquitas et abnegatio in Deum*. Manum suam osculari, est de suis operibus gloriari. Ad eum ergo solum gloria referatur, qui solus est *gloriosus in sæcula*¹⁷. *Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam*¹⁸. Solus habes gloriam, qui solus pugnasti, solus in patibulo triumphasti. *Torcular, inquit, calcavi solus, et de gentibus non est vir mecum*¹⁹. Da nobis, Domine, pacem, et sufficit nobis; loquere, Domine, *pacem in plebem tuam*²⁰, *et fiat pax in virtute tua*²¹. Scimus enim, quod prudentissime distinguebat angelus, cum dicebat : *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*²². Offerebat itaque Job holocausta pro filiis. Sciebat enim quod ex comessatione frequenter surgit ebrietas, et ex ebrietate temeritas. Comessatio turbat animæ statum, ebrietas confundit rationis iudicium, temeritas præcipitat in reatum. Ideoque Apostolus²³ comessationes et ebrietates multipliciter interdicit. *Quorum enim deus venter est, et gloria in confusionem*²⁴. *Esca ventri, dicit Apostolus, et venter escis; Deus autem hunc et has destruet*²⁵. Legitur²⁶, quod Nabuzardan princeps militiæ destruxit muros Jerusalem, quia plerumque evenit, ut vitium gulæ merita eorum destruat, qui viam religionis, et sanctæ pacis propositum elegerunt. Illud præcæteris mihi materiam doloris importat, quod hodie viri religiosi, et sancti ordinis professores de ferulorum numerositate contendunt. Si invenit religiosus circa se, aut pulsum velocem, aut urinam intensam, aut hebetem appetitum, consulit medicos, examinat species, electuaria facit, nullis utitur salsamentis, quæ non sunt condita ex cynamomo et gariophyllo, et nuce muscata. O quam odiosum est in homine, quod qui semper de hie-

rarchia cœlesti debuerat loqui, de hiera picra, et hiera Logadii (15^a) disputare discit. Religiosus talis discipulus potius est Epicuri quam Christi. Hoc capiti, inquit²⁷, hoc oculis, hoc stomacho, hoc hepatis nocet. Butyrum convertibilis est natura, cerevisia ventos facit, caules melancholici sunt, porri choleram accendunt, pisa guttam generant, faba constipat, lentes excæcant, caseus universaliter est pessimus. Diu ad orationem stare nervos debilitat, jejuna cerebri turbat, vigilare resiccant. Nunquid inveniuntur istæ differentiæ in Evangelio, aut prophetis? certe non habet hoc institutio B. Benedicti; sed miseris hoc revelat caro et sanguis. Hæc de comessationibus. De ebrietate vero, quæ est comessationis portio et sequela, illud succincta brevitate perstringo, quia sicut Adan gulæ, sic et Noe et Loth ebrietati subjacuit. Certe, dicit Ambrosius²⁸, nunquam fuisset servitus, si ebrietas non fuisset. Quid autem dicemus de illis perditæ mentis hominibus, qui potando decertant, qui plus bibere victoriam esse arbitrantur? qui tunc amplius bibunt, cum minus sitiunt? qui felices se reputant, cum aut se, aut socios vident lingua titubare et pedibus, qui tunc hominem detestantur, qui ebrietati non studet, et si ebrii non fuerint, dormire non possunt? Audiant quid dicat Dominus per organum sancti Spiritus Isaiam : *Væ qui potentes estis ad bibendum, et fortes ad miscendam ebrietatem*²⁹. Salomon ebrietatis incommoda succincta et urbana brevitate concludit dicens : *Cui væ, cuius patri væ, cui vulnera, cui rixæ, cui suffossio oculorum, nonne his qui morantur in vino et student calicibus epotandis*³⁰? Sequitur :

Sic faciebat Job cunctis diebus. In quo perseverantia boni operis designatur. Perseverantia hoc prærogativæ habet, quia cum omnes virtutes currant ad bravium, sola perseverantia coronatur : *Multum siquidem valet deprecatio iusti assidua*³¹ : quod in oratione Moysi manifestissime liquet. Dum enim oraret, dum manus erigeret, vincebat populus Dei; dum autem dimittebat manus, aut ab oratione cessabat, Amalech prævalebat³². Ideoque Job cunctis diebus offerebat holocausta pro filiis, quia se in quotidianis conviviis peccandi materia ingerebat, oportebatque continuum esse remedium, ubi continua erat occasio et pronitas ad peccandum.

Quadam autem die cum venissent filii Dei, ut assisterent coram Domino, adfuit inter eos etiam et

PETRI DE GUSSANVILLA NOTÆ.

(15^a) *Isa* Græca vox est, et significat, *sacra*. Medicis significat, vel *ισπαν νεσος*, sacrum, vel comitialem morbum; vel, ut hic a Blesensi usurpatur, medicamenti compositionem. Cujus nominis rationem reddit Scribonius Largus libro *De compositione medicam.*, c. 99. Dicitur autem *ισπα*, nunc *πιπρα*, quia

est amara, nam ex aloe maxime componitur, nunc *λογαδιον* ab auctore, quia varia fuit, et a variis aliter descripta. Alia enim erat Antipatri, alia Andromachi, alia Galeni, alia Ruffi, alia Logadii. Vide Lexicographos in voce *ισπος*.

¹⁴ Gen. 3. ¹⁵ I Cor. 4. ¹⁶ Cap. 31. ¹⁷ Dan. 3. ¹⁸ Psal. 113. ¹⁹ Isa. 63. ²⁰ Psal. 84. ²¹ Psal. 121
²² Luc. 2. ²³ Gal. 5; Rom. 13. ²⁴ Phil. 5. ²⁵ I Cor. 6. ²⁶ Jer. 52. ²⁷ BERN. s. 30 in Cant. ²⁸ Lib. *De*
Elia, c. 5, 13-16. ²⁹ Isa. 5. ³⁰ Prov. 3. ³¹ Jac. 5. ³² Exod. 17.

Satan. Multæ sunt curiæ, et aliquis Satan semper invenitur in singulis. Est autem, qui est accusator fratrum et bonorum depravator, occultus omnium adversarius et quasi anguis inter anguillas, legationes frequentius injunguntur, et forte quod sibi ascribitur ad gloriam, Dei iudicio ei imponitur ad laborem. Mittuntur quandoque a Domino boni angeli, missi in ministerium propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis³². Mittuntur etiam mali angeli ad vexationem malorum, ut fiant, sicut Propheta dicit: *immissiones per angelos malos*³³. Mittuntur et ad probationem bonorum, ad virtutis exercitium, ad augmentum gratiæ in eis, et ad gloriæ incrementum. Qua vero fronte, qua audacia præsumit ille filius superbiæ, ille angelus apostata inter Dei filios apparere?

Sed quia per superbiam cecidit, superbiendo ascendit. *Superbia*, inquit, *eorum qui te oderunt, ascendit semper*³⁴. Superbia enim natione cœlestis est, in cœlo concepit dolorem et peperit iniquitatem, atque illuc libentius tendit, unde cecidit. Ideo nec apparet Satan inter angelos Dei, ut videat vultum ejus, in quem angeli concupiscunt, *cujus faciem angeli semper vident*³⁵, quia *homo Deum non videbit, et vivet*³⁶. Ablatus est peccator, ne videat gloriam Dei; apparet ergo Satan coram Domino, ut videatur ab eo, quem videre non potest: sicut cæcus, qui in radio solis est, et beneficio solis non utitur, et hoc solum videre permittitur, quod sibi reputat ad tormentum; torquetur enim invidia, immoritur angelorum felicitati, et prosperitate fidelium intabescit, juxta illud: *Peccator videbit et irascetur, dentibus suis fremet et tabescet*³⁷.

Cui dixit Dominus: Unde venis, Satan? Querit autem Dominus a Satan, quasi ignorans unde veniat; quia sicut dicitur: *Justus videtur nescire mentiri, eo quod mentiri non vult, et mendacium non attentat: sicut Dominus novit viam justorum, et viam peccatoris ignorat*³⁸.

Cui respondens ait, etc. Bene dicit, *circuivi: impij enim in circuitu ambulanti*³⁹. *Adversarius* siquidem noster, quasi *leo rugiens, circuit quærens quem devoret*⁴⁰, eosque libentius devorare attentat, quos vitæ sanctioris agnovit, quia scriptum est: *Cibus ejus electus*⁴¹.

Dixitque Dominus ad eam: Nunquid, etc. A commendatione justi incipit: *Non enim qui se ipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat*⁴²; illasque virtutes ei proponit, quas amplius habebat exosas, ut inimicum vehementius torqueat et provocet ad tentandum. Vult enim Dominus servos suos fortiter tentari, ut faciat etiam cum tentatione proventum⁴³. Gaudet princeps militiæ, si militem suum cum forti adversario strenue pu-

gnantem aspexerit. Exultat Christus cum martyrem suum videt nunc flagellari, nunc extendi in eculeo, nunc ferreis laniari unguibus, nunc sagittis exponi, nunc membris truncari, nunc ignibus superponi. Stat martyr afflictus quidem, sed invictus, vidensque sanguinem suum ex diversis partibus corporis ebullire, non sua, sed Redemptoris vulnera attendit. Inter anxietates ergo acerrimas tripudians et triumphans, dolores corporis lacerati non sentit, quia peregrinatur a corpore. Non facit hoc stupor, sed amor; nec deest dolor, sed pro Christo contemnitur. Sic Dominus et possessiones, et personam servi sui Job malitiæ tentatoris exponit, ut per interiora et exteriora afflictus, munitus tamen a Domino a dextris et a sinistris, et crescat in gratiam, et proficiat ad coronam.

Cui respondens Satan, ait: Nunquid frustra, etc. Quia in viro sancto Satan mala quæ accuset, non invenit, bona convertit in malum falso, et malitiose vitium ingratiudinis ei volens inferre, quem aliter non poterat depravare; quasi diceret: *Nec te timet, tanquam ingratus; nec est quare te timeat, quia vallasti eum, et domum ejus, omnemque in eo timorem, ac reverentiæ materiam abscidisti.* Sciebat enim adversarius, vitium ingratiudinis esse, per quod homo Deo poterat amplius displicere⁴⁴. Ingratitudo enim est ventus urens, siccat fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluentia gratiæ. Ingratitudo est dispersio virtutum, beneficiorum proditio, et inanius meritum. Homo siquidem ante passionem Christi ingratiudinis morbo laborabat; dicebat enim homo creatus, sed nondum redemptus; non amplius teneor Deo, quam cæteræ creaturæ. Dixit enim, et factus sum: non plus in me, quam in aliquo brutorum animalium laboravit. Sumebat itaque humana impietas occasionem ingratiudinis de materia gratiarum. Sed obstructum est hodie os loquentium iniqua, et ideo non est ingratiudini locus. Plus enim Deus in sola redemptione hominis, quam in tota mundi fabrica laboravit. Factus est namque de Domino servus, de divite pauper, de immortali mortalis, de Verbo caro, de Filio Dei filius hominis. Sustinuit autem opprobria exprobrantium, passus est insidiatores in factis, contradictores in verbis, illusores in angustiis, necessitates carnis, horrorem mortis, ignominiam crucis. Illud, amantissime princeps, excellentiam vestram rogo, et rogando consulo, ut jugiter habeatis in mente, quanti fecerit Dominus vobis. De comite in ducem, de duce in regem vos extulit. Postmodum vi reges multos et maximos cum eorum provinciis vestre dominationi subjecit. Et quia sunt *miserationes ejus super omnia opera ejus*⁴⁵, singulis diebus laudes, quæso, proprias et speciales gratias Altissimo referatis, de

³² Hebr. 1. ³³ Psal. 77. ³⁴ Psal. 72. ³⁵ Matth. 18. ³⁶ Exod. 34. ³⁷ Psal. 111. ³⁸ Psal. 1. ³⁹ Psal. 11. ⁴⁰ I Petr. 5. ⁴¹ Hab. 1. ⁴² III Cor. 10. ⁴³ I Cor. 10. ⁴⁴ BERN. sermo 51 in Cant. ⁴⁵ Psal. 144.

miseriordia, quam vobis in vestrorum dissensione filiorum exhibuit. Recesserat a vobis caro vestra, viscera vestra erant avulsa a vobis. Omnes circumjacentes, principes et populi, omnesque vestrales fere in vestrum anhelabant exitium; erantque, sicut dicit propheta: *Inimici hominis domestici ejus*⁴⁷. Verum humiliavit eos, qui est ante sæcula, deditque hostes vestros in manibus vestris, *ad alligandos principes eorum in compedibus, et nobiles eorum in manibus ferreis*⁴⁸. Ipse etiam corda filiorum convertit ad patrem⁴⁹, eosque ad eam subjectionem et humilitatem vestris pedibus inclinavit, ut jam non dubitent universos pro vobis subire labores, et pro vestro honore offerre se morti. Non ergo hoc vobis ascribatis, sed Domino; nec Judaicum illud opprobrium notetur in vobis: *Non fuerunt, inquit, memores beneficiorum ejus, et mirabilium ejus, quæ ostendit eis*⁵⁰. Absit ab ore et corde vestro illa pestifera sententia, et in auribus Altissimi odiosa: *Manus nostra excelsa, et non Dominus fecit hæc omnia*⁵¹. Audite quid Sapiens dicat: *Quanto major es, humilia te in omnibus*⁵². Et Apostolus: *Humiliamini sub potenti manu*⁵³ Dei, sub eo, *per quem reges regnant*⁵⁴ quem nosse, vivere, cui servire, regnare est; sine cujus gratiâ, nec princeps honorem, nec populus habet pacem, nec quietem religio, nec Ecclesia libertatem.

Tange, inquit, cuncta quæ possidet, etc. Facies Domini, misericordia ejus est. *Ostende, inquit Psalmista, faciem tuam, Domine, et salvi erimus*⁵⁵. Et alibi: *De vultu tuo, Domine, judicium meum prodeat*⁵⁶. Item: *Vultum tuum, Domine, requiram*⁵⁷. Deo itaque in faciem maledicit, qui gratiam ejus, quam in prosperitate servaverat, in rerum temporalium subtractione, aut in corporis afflictione contemnit.

Dixit ergo Dominus ad Satan: Esce universa, etc. Non favore, aut prece diaboli inclinatur Dominus, ut ipsius tentationi servum suum velit exponere, sed servi sui utilitati prospicit et honori, mittens militem suum ad prælium, quem novit reportaturum de prælio gloriam et triumphum. Justissimum quidem judicium Dei est, ut ille humilium pessimus malleator, dum justos premit inter malleum et in eundem, fabricet eis coronas perpetuas, et qui omnes attentat vincere, vincatur ab omnibus: et quod sanctis multiplicatur ad gloriam, ei ad ignominiam et confusionem multiplicius convertatur. *Tantum, inquit, in eum ne extendas manum tuam.* Possessiones Job inimico exponit, corpus protegit Deus, corpus tamen postmodum traditurus, ex altissima

A dispensatione hoc faciens. Scribat enim, quod fortius uni tentationi resisteret, quam duabus; et quod ex victoria primæ pugnæ, animus Job ad alterius tentationis tolerantiam constantius firmaretur. Non enim, sicut dicit Apostolus, permittit Deus suos tentari supra id quod possunt, sed facit etiam cum tentatione proventum, ut possint sustinere⁵⁸. *Tollitque Dominus virgam peccatorum de super sortem justorum, ut non extendant justi ad iniquitatem manus suas*⁵⁹.

Egressusque est Satan a facie Domini. Vere egressus est, qui in veritate non stetit⁶⁰, qui in superbia sua corruit, qui in gratia non permansit.

Cum autem quadam die filii et filia ejus, etc. Opportunissimum tentationis tempus elegit, cum scilicet filios Job comedentes et bibentes invenit. *Adhuc, inquit, escæ eorum erant in ore ipsorum, et ira Dei ascendit super eos*⁶¹. Quia commessiones sine peccato vix esse possunt, commessionibus libenter se ingerit inimicus: orationem vero et jejunium semper odit, quia genus est etiam dæmoniorum, quod non nisi oratione et jejunio expellitur⁶². Et notandum quod non cibum sumere, sed in cibo delectari peccatum est. Quandoque enim aliquis non minus gulosus est in vilissimis cibis quam alius in epulis delicatis. Legitur Jonathas peccasse in gustu mellis⁶³, Esau in edulio lentis⁶⁴, Sodomitæ in saturitate panis⁶⁵. Ergo, teste Hieronymo⁶⁶, non cibus, sed appetitus in culpa est. Considerantur autem in cibo sumendo tria, tempus, modus et qualitas. Tempus, ut non præveniatur hora; modus, ut sumatur cibus cum moderatione inculcata; qualitas, ut non sint cibi nimium exquisiti, aut nimium sumptuosi. Comedere post saturitatem est superfluum, ante esuriam otiosum, in esurie licitum, post esuriam meritorium. Certe non credo in homine incolumi jejunium alicujus esse meriti, quod esuries non præcedit (14). Jejunare, et jejunio non affligi, non habet viam, aut meritum jejunandi. Si instant apostolorum vigiliæ, aut alia tempora, quæ necessitatem jejunandi indicant, præcedenti die implemus et ingurgitamus nos varietatibus ferculorum, atque in fraudem futuri jejunii tantum nostris ventribus inculcamus, quo sufficienter possit sustentari tri-duo sobrius dispensator. *Non est hoc, dicit Dominus per prophetam, jejunium, quod elegi*⁶⁷. Sunt enim jejunia, quæ reprobavit Deus, et sunt jejunia, quæ elegit. Jejunant alia propter naturæ impotentiam, alii propter avaritiam, alii ad apparentiam, alii ad vitam æternam, alii ad corporis sanitatem.

PETRI DE GUSSANVILLA NOTÆ.

(14) Etsi jejunium illud, quatenus affligere consuevit, nullius videatur esse meriti, aliis tamen nominibus potest conjunctum esse cum merito, ut si suscipiatur quia ecclesiastico imperatum est præcepto, si ad cavendum proximi offendiculum, ad bonum exemplum aliis præbendum, ad retinendam populi Christiani consuetudinem, ad voluntatem se affligendi demonstrandam.

⁴⁷ Mich. 7; Matth. 10. ⁴⁸ Psal. 149. ⁴⁹ Luc. 1. ⁵⁰ Psal. 77. ⁵¹ Deut. 32. ⁵² Eccli. 3. ⁵³ 1 Petr. 5. ⁵⁴ Prov. 8. ⁵⁵ Psal. 79. ⁵⁶ Psal. 16. ⁵⁷ Psal. 26. ⁵⁸ 1 Cor. 10. ⁵⁹ Psal. 124. ⁶⁰ Joan. 8. ⁶¹ Psal. 77. ⁶² Matth. 17. ⁶³ 1 Reg. 14. ⁶⁴ Gen. 26. ⁶⁵ Ezech. 16. ⁶⁶ Lib. II in Jovin. ⁶⁷ Isa. 58.

Jejunat ægrotus ut convalescat, hypoerita ut appareat, fastiditus ut appetat, avarus ut parcat. In omnibus intentio tua operi tuo nomen imponit, in omnibus discretio servanda est, auriga virtutum et operum, atque cogitationum optima moderatrix Sequitur :

Cumque adhuc ille loqueretur, etc. Satan ad multiples tentandi artes, ad varia nocendi argumenta suas astutias circumducit. Sunt enim multæ ejus astutiæ, ut Apostolus dicit: *Non ignoramus, inquam, astutias Satanæ*⁶⁸. Facit igitur damna inopinata et subita nuntiari, ut Job ex continuato damnorum eventu vehementius consternatur: additque vulnera super dolorem vulnerum, ut ad cumulum supervenientis mali præteritorum malorum memoria refricaretur; et ut inveniatur iniquitas ejus ad odium, ignem de cælo, ventos ex aere, de terris impetum producit hostilem, ut sic ille filius superbiæ in cælo, in aere et in terris habere videatur aliquam potestatem. Verumtamen non ex sua, sed ex Dei potestate ad usum nequitie suæ contra Job elementa movere permittitur, ut Job inter flagellorum pressuras in modum sinapis, dum plus conteritur, vehementius inardescat, et dum adversarius omnia nocendi genera experitur, in omnibus superetur.

Tunc surrexit Job, et scidit vestimenta suâ. Ecce flagellum sensit: unde et statim in vestimentorum scissione signa doloris exhibuit.

Et tonso capite, corruens, etc. Commotum est vas pigmentarium, et dedit suavitatem odoris: contrita sunt aromata et fragrantiam emiserunt. Afflictus est Job, et ad laudes Domini se convertit. Quoad fuit in die prosperitatis suæ, offerebat quotidie holocausta: in nocte vero adversitatis, canticum laudis offerre non cessat, juxta vocem Psalmistæ: *In die mandavit Dominus benedictionem, et nocte canticum ejus*⁶⁹. Et notandum quod, *tonso capite in terram corruens, adoravit*. In eo quod tondet caput, quod in terram corruit, quod adorat, notatur humilitas, quæ in Job præcipue commendabilis erat, in habitu, in opere, in affectu. Non est novum, quod tondentur clerici, quod in capite corruantur. Exemplum tonsuræ habemus in Job; exemplum coronæ habemus in Christo, qui spineam coronam in signum humilitatis gestavit in capite suo⁷⁰. Quidam etiam gentiles Petro apostolo caput rasisse dicuntur in Christi opprobrium et contemptum; quod tamen ipse, non immemor spinæ coronæ Christi, patienter et prompta voluntate sustinuit. In hujus humilitatis memoriam Priscilla et Aquila se ipsos, sicut in Actibus apostolorum⁷¹ legitur, totonderunt. Paulus etiam totoudit se in Cenchris. Tondet itaque se Job in signum humilitatis; considerans se conteri et humiliari flagellis,

Amplius se humiliat et manum adjuvat flagellantis: *Nudus*, inquit, *egressus sum de utero matris meæ, et nudus revertar illuc*. Ad memoriam reducit Job humanæ conditionis miseriam, ut hoc ipsum ad solatium ei cedat, quod quandoque nihil habuit: sciatque non esse de rerum temporalium amissione dolendum, quæ et cito acquiruntur et citius evanescent. Homo de terra conditus, in terram revertitur, sicut in Genesi dictum est primo homini: *Cinis es, et in cinerem revertaris*⁷². Quod ideo dictum fuisse credimus, ut quando homo militat in hac vita mortali, imo in hac morte vitali, recorderetur originis suæ, et memoriter teneat, unde veniat aut quo vadat. *Terra, terra, terra, audi sermones meos*⁷³ dicit propheta. Propheta tertio vocat hominem terram, quia homo tripliciter terra est. Terra est, quia de terra creatus est. Terra est, quia in terra conversatur. Terra est, quia in terram revertetur. Terra est creatione, terra est conversatione, terra est morte. Terra est natura, vita et sepultura. Et quia terra hic tertio iteratur, ideo sponsus replicat Sunamiti tertio, ut de terra dissimilitudinis ad terram viventium revertatur. *Revertere, revertere, Sunamitiis; revertere, revertere, ut intueamur te*⁷⁴. Revertere de terra dissimilitudinis, revertere de terra peccati, revertere de terra miseriæ in terram libertatis, revertere in terram gratiæ et in terram gloriæ. Infelix ego homo, unde potest obrepere misero homini elationis occasio, qui de immundo conceptus est semine, et iterum immundissimus pulvis fiet⁷⁵? Cuidam sic querenti a quodam philosopho: Quid fui, quid sum, quid ero? Legitur philosophus respondiisse: Vile sperma, saccus stercoreum, cibus vermium. Audiant, quæso, et firmiter hoc verbum retineant milites, qui de viribus suis aut de sua pulchritudine gloriantur. Certe non possemus credere miseriam corporis nostri esse tantam, nisi hoc experientia liber oculata fide assidue nos doceret.

Videmus enim viros strenuissimos armis, mulieres elegantissimas forma, principes potestate terribiles tota die mori, et terræ infodi: ut quod terra fuerat, revertatur in terram. Ille, sub quo hodie fremit mundus, quem tremunt populi, et quem provinciæ alienæ formidant, si hodie moriatur, infra breve tempus redigetur in vilissimum pulverem, flatuque levissimo poterit exsufflari. Ubi est nunc Julius Cæsar? ubi est Alexander Magnus? ubi Carolus Magnus? nisi quia Carolus optimam partem elegit, quæ non auferetur ab eo. Alii in perpetua tormenta sunt damnati, sicut scriptum est: *Potentius potenter tormenta tolerabunt*⁷⁶. Verumtamen, quia Carolus in Christum credidit, licet in juventute sua graviter deliquisset, delicta tamen juventutis suæ per confessionem et poenitentiam lavit: et in

⁶⁸ II Cor. 2. ⁶⁹ Psal. 41. ⁷⁰ Beda lib. 5. Hist. c. 22. ⁷¹ Cap. 18 et 21. ⁷² Gen. 3. ⁷³ Jer. 22. ⁷⁴ Cant. 6. ⁷⁵ Bern. in Medit. c. 2. ⁷⁶ Sap. 6.

vespera vitæ suæ conversus ad Dominum, se ipsum A
Deo sacrificium obtulit vespertinum. Attende, prudentissime princeps, quia jam advesperascit tibi; jam enim vitæ tuæ dimidium, aut amplius per-
egisti. Considerabat rex Ezechias, quod diutissime vixerat in peccatis, et quod recta via festinabat ad inferos, ideoque dicebat: *Ego dixi in dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi*⁷⁷. Et subjunxit: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*⁷⁸. Vade, et tu fac similiter. Deterreat te quorundam principum sinistra opinio; de quibus dicitur, quia quanto magis senuerunt, tanto amplius vanitatibus, et illecebris hujus mundi, et lasciviæ corporis indulserunt. Adimpleatur, quæso, in vobis illa prophetia Merlini. Erant vagi in initio gressus ejus, sed finis ad superos convolabit. Si peccasti, quiesce; quia optimus pœnitendi modus est a peccato cessare. In animo tuo forte ordinas et disponis: Adhuc ludam, adhuc exspectabo, et differam, donec sim ætate maturior et impotentior ad peccandum. Dic, quæso, quæ gratia tibi debetur a Domino, si tunc desistis a peccato, cum peccare non possis? Festina, quæso, bene agere; non differas, non expectes. Verbum prophete est de populo obstinato: *Populus hic dicit: Nondum tempus est ædificandi domum Dei*⁷⁹. Et alibi: *Satiabor in iniquitatibus meis, et cum repleta fuerit anima mea malis, considerabo vias meas. Illud volo, et consulo, ut hanc jactantiam habeas apud Deum comper, et hoc ei semper possis objicere, te pro amore illius C*

PETRI DE GUSSANVILLA NOTE.

(14) Ex hoc loco aliisque compluribus apparet disciplinam, hoc est, proprii corporis diverberationem (hoc quoque ævo Romæ totaque Italia, Hispania, Indiis, et alibi receptam) ante annos quadringentos et amplius fuisse in Gallia et Anglia frequentatam, nec solum apud monasticæ vitæ cultores, sed etiam apud clericos et laicos, episcopos, principes, reges, ut liquet ex multis epistolis. Nam cum in epistola 82 et in Invectiva, laudasset Cistercienses monachos, quod omnes clericos et laicos in castiganda disciplina carne superarent; mox apologiam clericorum subjiciens, addit: « Putas ego omnes (clericos) ita elongatos a Deo, ut eos aut gehennalis miseræ timor, aut cœlestis gloriæ beatitudo non excitet? Nunquid disciplinæ, et pœnitentiæ, et cæterorum, quæ ad spirituale pertinent exercitium penitus sunt ignari? Nunquid resina non est in Galaad? » Deinde epist. 16 scribens ad episcopum quemdam grandævum, ait eum ex sua professione obnoxium esse ad carnem purgandam jejuniis et disciplinis, idque in die judicii exactissime a Deo requirendum. Et epist. 46, purgans Bathoniensem episcopum Reginaldum, qui existimabatur S. Thomæ martyri dum viveret, fuisse infestus: « Scio, inquit, quod si præfatus electus aliquid attentavit in contumeliam martyris, illud expiavit asperitate cilicil, largioribus elemosynis, lacrymis profusioribus, austerioribus disciplinis. » In epist. vero 126 describens adolescentiam Odonis, Parisiensis episcopi, regis Francorum et Anglorum consanguinei: « Cum, ait, vas suum in sanctificatione et honore ab infantia

sunt, quæ hominem mirabiliter a peccato conservant; scilicet, frequens confessio et frequentior disciplina (14). Verumtamen quidam ita teneri et delicati sunt, et ligati consuetudine peccandi, quod non minus abhorrent sacerdotem, quam latro judicem. Quid dubitas, *modicæ fidei*⁸⁰? Times, quod peccata tua Dominus non dimittat? nonne manibus suis ea cruci affixit? Ipse passus est pro peccatoribus, non pro justis. Audi quid Propheta dicat ad Dominum: *Dixi confitebor, et tu remisisti impietatem peccati mei*⁸¹. Si peccatum tuum aperias, dicit Dominus, ego illud operio; si agnoscis, ignosco; si accusas, excuso; si te judicas et condemnas, te nec judico, nec condemno. Quod si vosmetipsos judicaretis, dicit Apostolus, non utique judicarentur⁸². David adulter, homicida et proditor, arguente illum Nathan propheta, quia peccatum suum humiliter recognovit, audire meruit: *Transtulisti a te Dominus peccatum tuum*⁸³. Saul vero, quia Samueli ipsum arguenti superbe respondit, audivit: *Transtulit a te Dominus regnum tuum*⁸⁴. Ab altero peccatum, ab altero translatum est regnum. Hæc ideo moneo et consulo, ut exemplo beati Job sitis memores conditionis vestræ. Nudus enim intrastis, et nudus exhibitis, *quia dives cum interierit, non sumet omnia, et non descendet cum eo gloria ejus*⁸⁵. Illud solum vobiscum reportabitis, quod in cœlestes thesauros per manus pauperum præmisistis. Seguitur:

Dominus dedit, Dominus abstulit, etc. Job mel miscet absynthio; persecutioni gratiam et benedi-

possedisset, insolentiam tamen carnis, et extraordinarios ejus motus quadam præminentia auctoritate cohibens, ipsam vigiliis, jejuniis, disciplinis ancillari cogebat. » In Instructione quoque episcopali instruens quemdam episcopum: « Semper tibi, inquit, occulte vel ad disciplinam, vel ad lacrymas, vel ad alia, quæ citra hominis testimonium solus agere poteris, impone tibi jugum Dominicæ servitutis. » Ad hæc epistola 27 ait S. Thomam martyrem ex regni Angliæ cancellario Cantuariensem archiepiscopum, a prima adolescentia carnalis insolentiæ motus vigiliis, jejuniis, disciplinis, cilicio, et jugi continentia balteo cohibuisse. Quanta autem securitate jam episcopus flagris quotidie desæverit in hostem suum domesticum, vide in ejus Vita. Ejusdem discipline Blesensis multis aliis in locis meminit, ut epist. 11, 58, 74, 142, 205. In lib. 1 *De Penitentia*, in tract. *De institut. episcopi*, et serm. 6, *De nativitate Domini*. Cum ergo hæc consuetudo sæculo Blesensis passim fuerit recepta, non est vero simile eam illo ipso sæculo ortam, sed ab antiquis ductam temporibus fui-se. Nam S. Petrus Damianus, Romanæ Ecclesiæ cardinalis, sæculo uno Blesensi nostro vetustior, in S. Domini Loricati Vita, cum morem quotidianæ diverberationis, tum sancti illius, tum monasterii sui, exposuisset, addit castigandi corporis consuetudinem in suis partibus obtinuisse, non solum apud monachos, sed etiam apud sæculares homines, tam viros quam mulieres, quantumvis genere nobiles.

⁷⁷ Isa. 58. ⁷⁸ Ibid. ⁷⁹ Aggæ. 1. ⁸⁰ Matth. 14. ⁸¹ Psal. 51. ⁸² I Cor. 11. ⁸³ I Reg. 12. ⁸⁴ III Reg. 15. ⁸⁵ Psal. 48.

cionem, ut in gratiarum actione persecutionis A amaritudo dulcescat, nec tantum fiat potus cum lacrymis in mensura, sed afflictionis alsynthio, et melle gratiarum nectar acceptabile condiatur. *Potasti nos*, dicit Propheta, *vino compunctionis* ⁸⁸, sive tribulationis; sed huic vino Job de torrente voluptatis apponit: et quasi utatur verbis Apostoli dicentis: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis* ⁸⁷. Et: *Quando infirmor, tunc fortior sum* ⁸⁸. Firmat animum suum ad omnium malorum tolerantiam, et de suis angustiis gloriatur. Legitur quod Aod, filius Gera, ambidexter utraque manu pugnabat ⁸⁹, cujus expressam similitudinem Job gerit, quia non minus sinistra pugnabat, quam dextra; fortis in prosperis, fortior in adversis. Talis erat Apostolus, sciens abundare, et penuriam pati ⁹⁰, glorians in infirmitatibus suis, incedens medius *per infamiam et bonam famam, per gloriam et ignobilitatem* ⁹¹, adversa sine murmuratione sustinens, et faciens in omnibus de necessitate virtutem. Sequitur:

In omnibus his non peccavit, etc. Stulte loquitur contra Deum, qui dicit se a Domino citra suorum meritorum exigentiam flagellari; et quasi suam allegans innocentiam, superbe accusat justitiam flagellantis.

CAP. II. *Fac:um est autem, cum quadam die venissent filii Dei*, etc.

Tacet Satan de damnis quæ intulerat viro sancto, et de constantia quam invenit in eo. Victum enim et confusum se reputat, dum hominem, quem ad C maledicendum Deo damnis et doloribus instigabat, eidem dare benedictionem et hostiam laudis offerre considerat.

Et dixit Dominus ad Satan, etc. Dominus sui militis virtutes enumerat, adjiciens super omnem laudem ejus, atque in opprobrium et ignominiam tentatoris, malitiam ipsius eidem latenter insinuat, quasi dicat: Innocentiam quam amisisti, dum esses in cœlesti beatitudine, in splendoribus sanctorum et angelorum dignitate, homo licet naturæ fragilis et miseræ conditionis, etiam in afflictione servavit. Sic Dominus diabolo prudenter et urbane illudit: *Draco iste, Domine, est quem formasti ad illudendum ei* ⁹². Illuditur ei a te, ab homine et ab angelo: a te, dum ei permittis nocere homini, ut nocendo D proficiat. Illuditur vero ab homine, quia dum eum plus debilitat, invenit fortiorem. Illuditur ei ab angelis quos considerans sublimes in gloria, abundantes in gratia, fulgentes in claritate cœlesti, divinis laudibus resultant, recordatur unde ceciderit, et de aliorum gaudiis ingemiscens ira et livore tabescit. Sequitur:

Tu autem commovisti me, etc., id est sine causa, scilicet non præcedentibus peccatis in eo, quæ flagellum tantæ adversitatis exigent; vel, frustra,

A quantum ad propositum tuum: in eo enim es ei utilis, in quo nocere intendis. *Tu autem commovisti me*. Non est credendum quod Satan commoverit Deum, *apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio* ⁹³. Et sicut Malachias dicit: *Ego Deus, et non mutor* ⁹⁴. Sed commutatio Dei, flagellum ipsius est. Flagellat autem Dominus, in furore, in ira, in misericordia. In furore flagellavit diabolum; in ira hominem; ambo enim iniquitatem meditati sunt: ambo affectaverunt extollentiam: ille potentia, iste scientia. Flagellavit Dominus diabolum in furore, quem sine spe reparationis de cathedra pestilentia, quam ad aquilonem exererat, degradavit. *Vidi*, inquit, *Satanam tanquam fulgur cadentem de cælo* ⁹⁵. Cujus ideo Dominus non miserebitur, quia *est inventa iniquitas ejus ad odium* ⁹⁶. Flagellavit in ira hominem, dum eum de voluptatibus paradisi ejecit; verumtamen quia per se non cecidit homo, sed alio instigante, quia impulsus eversus est, constituit ei Dominus tempus miserendi ejus, et licet eum flagellaret in ira, iratus tamen misericordia voluit recordari. Flagellum furoris, et flagellum iræ plurimum timendum est, quia utrumque gravissimum. *Calcavi eos*, dicit propheta, *in furore meo, et calcavi eos in ira mea* ⁹⁷. Et Psalmista utrumque abhorrens et timens dicebat: *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me* ⁹⁸.

Tertium flagellum est misericordia, quando scilicet ad vitæ probationem, ad profectum virtutum, ad augmentum coronæ corpus affligitur hominis, aut bona temporalia subtrahuntur. Hoc flagello flagellat Dominus omnem filium quem recipit. *Ego*, inquit, *quos amo, arguo et castigo* ⁹⁹. Hoc flagello percutiebat Dominus filios Israel, quando peccabant in adinventionibus suis, et erat eis etiam inter flagella propitius. *Deus*, inquit Psalmista, *tu propitius fuisti eis, et ulciscens in omnes adinventiones eorum* ¹⁰⁰. Dulciora sunt vulnera diligentis quam blanditiæ alulantis. Utinam corripiat *me justus in misericordia, et increpet me! oleum autem peccatoris non impinguet caput meum* ¹. Peccatoris oleum est mollietas adulantium. *Molliti sunt*, inquit, *sermones eorum super oleum, et ipsi sunt jacula* ². Video eos, qui virgam saltem blandæ et secretæ correptionis exercere debuerant, adulatores fieri, et olei venditores. *Laudatur peccator in desideriis animæ suæ, et iniquus benedicitur* ³, et consensu eorum ad deterius excitatur: idcirco ego gemens, et oculus meus deducens aquam. O impudentissimi canes non valentes latrare, *usquequo judicatis iniquitatem, et facies peccatorum sumitis* ⁴? Faciem quidem peccatoris sumere est se permissione et assensu peccantibus conformare. Scitis quare peccata hominum non corrigitis: Apostolus certissimam assignat causam et physicam hujus rei: *Propterea*, inquit,

⁸⁸ Psal. 59. ⁸⁷ II Cor. 12. ⁸⁸ Ibid. ⁸⁹ Judic. 3. ⁹⁰ Philipp. 4. ⁹¹ I Cor. 6. ⁹² Psal. 103. ⁹³ Jac. 1. ⁹⁴ Malac. 3. ⁹⁵ Luc. 10. ⁹⁶ Psal. 35. ⁹⁷ Isai. 63. ⁹⁸ Psal. 6. ⁹⁹ Hebr. 12. ¹⁰⁰ Apoc. 5. ¹⁰⁰ Psal. 98.

¹ Psal. 140. ² Psal. 54. ³ Psal. 10. ⁴ Psal. 81.

non corripitis, quia eadem sæpius agitis ⁵. A
 Cui respondens Satan ait, etc. Pelle[m] pro pelle
 dat qui unum membrum pro alio membro digniore
 læsioni exponit, ut cum aliquis brachium sinistrum
 objicit gladio venienti, ne in capite vulgeretur, quasi
 dicat Satan : Job omnia damna exteriora patienter
 et æquanimitè sustinet, quia, ne gravius flagellatur
 interius, timet. Mavult damnis exterioribus affici,
 quam ad vitæ periculum in corpore flagellari. Ex
 hoc non solum pellem animalium, sed etiam filio-
 rum dabit homo pro anima sua, id est pro vita.
 Quandoque vocamus animam partem hominis di-
 gnio[re]m, quæ post diem iudicii cum corpore glori-
 ficabitur, aut cum corpore mortificabitur in æternum.
 De ista dicitur : *Benedic, anima mea, Domino* ⁶. Et:
Adhæsit anima mea post te ⁷. Et hujusmodi. Quando-
 que etiam vocamus animam corporis vitam, sicut
 in Evangelio legitur : *Qui odit animam suam in hoc
 mundo propter me, inveniet eam, id est custodiet
 eam, et qui amat animam suam in hoc mundo, per-
 det eam* ⁸. Certe bonum est unicuique hic perdere
 animam suam, ne perdat. Malo animam meam
 perdere ut custodiam, quam custodire ut perdam.
 Hujus sententiæ magister erat ille rerum optimus
 æstimator Paulus apostolus, qui cum paratus esset,
 non solum alligari in Jerusalem, sed mori pro no-
 mine Jesu, dicebat : *Non facio animam meam præ-
 tiosior[m] quam meipsum* ⁹. Nudius tertius vidi quem-
 dam discipulum hujus sectæ, Gerardum nomine,
 Carthusiensis ordinis fratrem. Iste super omnia
 desiderabilia sua jam per septennium desiderave-
 rat mori, cupiens exire de carcere et de vinculis hu-
 jus carnis sicut dicit Propheta : *Educ, Domine, de
 carcere animam meam* ¹⁰. Confidens itaque de meri-
 tis suis, sed amplius de misericordia Redemptoris,
 cupiebat dissolvi, et esse cum Christo ¹¹. Certe non
 minus exosam habebat vitam præsentem quam nos
 miseri mortem; non minus abhorrebat vivere quam
 nos mori. Singulis noctibus in principio vigiliarum
 surgebat, imo anticipabat vigiliis noctis. Ego, et
 quidam alii, qui eramus cum eo, dabamus requiem
 temporibus nostris, et oculis nostris dormitationem
¹², ipse autem pernoctabat in oratione, semper ta-
 men cum fletu et gemitu. Vix aliqua hora comede-
 bat panem sine lacrymis, sed et poculum suum cum
 fletu miscebat ¹³. In omni opere suo suspirabat ad
 Christum, despiciens terram, suspiciens cælum,
 utens mundo, quasi non utens, et inter utenda et
 fruenda quodam intimo sapore discernens, transi-
 torie transitoriis utebatur, et æterna quodammodo
 quasi æterno amplectebatur affectu. Vere, quasi
 æterno quia quædam æternitatis imago est constans
 et firma et inconvulsa mortis æqualitas. Et licet lai-
 cns esset et litteras non novisset, habebat tamen
 scriptam in corde suo digito Dei scientiam vitæ et

A disciplinæ. Sane docuerat eum qui docet hominem
 scientiam ¹⁴ et utinam litterati omnes sic essent do-
 cibiles Dei, et infudisset illis gratia quod non con-
 tulit disciplina. Deum testor : non minus circum-
 specte et sane de articulis fidei Christianæ respon-
 debat, quam si maximam vitæ suæ partem in scholis
 Parisiensibus expendisset. In schola siquidem illius
 eruditus fuerat qui docuit et inflam[m]avit apostolos.
 De quo legitur quia *ignis ejus in Sion, et caminus
 ejus in Jerusalem* ¹⁵. Erat itaque conscholaris apo-
 stolorum, et illius qui dicit : *De excelso misit Do-
 minus ignem in ossibus meis, et erudit me* ¹⁶. Sic
 loquebatur, quasi sermones Dei; habebat enim sem-
 per ad manum verba vitæ. Discant, quæso, nostri
 legistæ quid eis ad salutem animæ confert ille civili-
 lis et picturatus loquendi modus, ille Babylonius cal-
 lix, quo inebriantur peccatores terræ, illæ principum
 leges, quibus ego infelix aliquando militavi. Usus
 tamen earum vitæ hominum utilissimus esset, nisi
 bonitate ipsarum abuteretur humana malitia. Unus
 est rex, et illius vera est lex : *Lex immaculata, con-
 vertens animas, et sapientiam præstans parvulis* ¹⁷.
 Ipsa parvulis, et magnis et mediocribus se confor-
 mat, condescendit necessitatibus pauperum, anxie-
 tatibus oppressorum, turbationibus tristium, culpæ
 delinquentium. Suavissima est perfectis, compatiens
 imperfectis, mediocribus mitis, tolerabilis delicatis,
 fortioribus sufficiens, moderata infirmis, humilibus
 blanda, pœnitentibus misericors, severa perversis,
 bonis optima. Lex ista instruit et informat ad vi-
 tam. Sapientia vero hujus mundi stultitia est apud
 Deum. Et quid profuit Aristoteli et sequacibus ejus
 mundanæ philosophiæ ventosa loquacitas? Inflati
 sæculari scientia Deum Sabaoth ignorabant. Ab
 ipso erant, sed non cum ipso; per ipsum vivebant,
 sed non ipsi; ex ipso sapiebant, sed non ipsum. Sa-
 pientia ergo mea et philosophia sit philosophia fra-
 tris Gerardi, qui nihil habebat aliud in ore et in
 corde, nisi Jesum Christum. Philosophia mea sit
 philosophia Pauli, qui constantissime affirmabat se
 nihil aliud scire, nisi *Jesum Christum, et hunc cru-
 cifixum* ¹⁸. Sequitur :

Alioquin mitte manum tuam, etc. Quasi diceret .
 Job sustinet omnia patienter, et Deo in omnibus
 benedicit, dummodo in suo corpore non lædatur.
 Alioquin, quasi dicat : Si hoc non credis, hoc ipsa
 experientia te docebit. *Mitte ergo manum tuam, et
 tange os ejus et carnem*, id est; flagella, et afflige
 eum in corpore, *et videbis quod in faciem benedicet
 tibi*. Attende quam malitiosus, quam impudens,
 quam temerarius sit angelus ille apostata. Vide
 quam malitiose subversionem hominis machinetur,
 quam impudenter mentiatu[re] iniquitas sibi, et quam
 temere id eventurum Domino promittat quod Do-
 minus aliter evenire disposuit.

⁵ Rom. 2. ⁶ Psal. 102. ⁷ Psal. 62. ⁸ Joan. 12. ⁹ Act. 21. ¹⁰ Psal. 141. ¹¹ Philipp. 17. ¹² Psal. 43.
¹³ Psal. 101. ¹⁴ Psal. 95. ¹⁵ Isaj. 35. ¹⁶ Thren. 1. ¹⁷ Psal. 18. ¹⁸ 1 Cor. 2.

Dixit ergo Dominus ad Satan : Ecce tu, etc. Permittit Dominus inimicum deservire in hominem innocentem, ut secundo victus, majori ignominia confundatur, et homini afflicto cumulatius cedat ad gloriam repetita victoria. Dicit ergo Dominus : *Ecce in manu tua est, veruntamen animam ejus serva.* Licet Job esset una ovium, de quibus Dominus dicit : *Nullus eas de manu mea eruet* ¹⁹ ; eum tamen in manu adversarii ponit, sed positam non relinquit. Suum ergo militem deserit, quem deserendo custodit. Eum deserit, ut tentetur ; eum vero custodit, ne tentatione vincatur. *Ecce, inquit, in manu tua est, veruntamen animam ejus serva*, id est serva, ne in animam illius aliquid attentare præsumas. Cum multæ sint tribulationes justorum ²⁰, per multas tribulationes oportet ingredi regnum Dei ²¹. Torquentur corpora sanctorum, sed animæ non turbantur. Concutitur laterna lucens, nec lucerna exstinguitur ; trituratur palea, nec læditur granum. Thesaurus, quem portamus in vase fictili ²², fracto vase non perditur. Posito itaque corpore Job in manu hostili, et tormentis exposito, anima conservatur indemnis : *Justorum autem animæ in manu Dei sunt, et non tangit illos tormentum malitiæ* ²³. Sequitur :

Egressus igitur Satan, etc. Superbus hostis vulnerat virum sanctum ; sed tu, bone Jesu, vulnera quæ infligit reflectis in eum. Humiliabis sicut vulnerat um superbum, in brachio virtutis tuæ ²⁴, et revertatur iniquitas ejus in sinum ipsius. Erit adhuc, quando conteres arcum ejus, et confringes arma et scutum, et combures igni ²⁵. Satan siquidem virum justum in corpore vulnerat, quem libentius in anima vulneraret. Utinam, Domine, vulnera, quæ habeo in anima, haberem in carne, et sanata esset anima mea ! Fac, Domine, in bona voluntate tua, ut animam meam sanes a vulneribus suis. *Sana, Domine, animam meam, quia peccavi tibi* ²⁶. Quandoque vulneribus animæ meæ adhibui pœnitentiæ medicinam, et beneficio confessionis et satisfactionis in cicatrices obducta sunt vulnera ; postmodum vero me per insipientiam meam recedente in idipsum, et ad vomitum revertente recruduit dolor, et periculosior, quam prius recidivavit infirmitas, poteramque dicere cum Propheta : *Putruerunt et corrupte sunt cicatrices meæ a facie insipientiæ meæ* ²⁷. Me vero recurrere oportebat ad consuetæ suffragium medicinæ, ad eum qui sanat omnes contritos corde, et alligat contritiones eorum ²⁸. Ipse enim est Pater misericordiarum, et misericordiæ ejus non est finis. Scio quia *præstabilis est super malitia* ²⁹, et major est ejus misericordia quam iniquitas mea. Nemo tot vulneribus in anima sauciatus est, nemo tot afflicto ulceribus, quem non sanet serpens noster æneus, si ad eum

mentis nostræ oculus convertatur. .Pone quod laboret quis multiplici vitio, sit superbe elatus, sit inaniter gloriosus, sit avaritia contractus, ambitione exæstuanus, ad iracundiam præceps, ad odium pertinax, libidini sordens, tabescens invidia, detractio studens, frontis attritæ, infruitæ mentis, linguæ prodigus, fictus, et gulæ indulgens, sit turbator pacis, suspiciosus, inceptor odii, simulator, et duplex in verbis, operibus inhonestus, litium seminator, molestus sociis, onerosus proximis, accusator fratrum, proditor, adulator, contemptor Ecclesiæ, oblitus Dei, immemor animæ suæ, et in reprobum sensum datus, sit aliquis tot afflicto vulneribus, vulnera etiam vulneribus, et iniquitatem iniquitati apponat, tanquam debitor inconsultus, qui semper ære alieno se onerat, donec obruatur usuris, sicut scriptum est ; *Mutuabitur peccator et non solvet* ³⁰ ; tamen si ad Redemptorem suum cum lacrymis revertatur, *Dominus ex iniquitatibus et usuris redimet animam ejus* ³¹, quoniam apud Dominum misericordia, et copiosa apud eum redemptio ³². Ipse enim est qui dicit : *Quacunque hora peccator ingemuerit peccatum suum, vita vivet, et non morietur* ³³. Ipse est qui propter vulnera nostra vulneratus est ³⁴, qui omnia vulnera nostra sanare velit, et possit, et noverit. Ipse non horruit latronem pendentem in cruce, non lacrymantem peccatricem, non Chananæam supplicentem, non adulteram deprehensam, non negantem discipulum, non sedentem in telonio, non publicanum, non persecutorem discipulorum, non ipsos crucifixores suos : Sequitur :

Qui testâ saniam radebat, etc. Testa saniam raderet est per pœnitentiam et disciplinam suas iniquitates abstergere. Per testam enim, quæ aspera est, significatur pœnitentiæ asperitas, et austeritas disciplinæ. Testa quidem, quæ terra sine humore est, figurat animam peccatricem, quæ nec rore cœlesti complata est, nec humore charitatis imbuta ; sicut Propheta dicit : *Anima mea sicut terra sine aqua tibi* ³⁵. Item : *Aruit tanquam testa virtus mea* ³⁶. Sedens itaque in sterquilinio testa saniam radit, qui recordatur miseræ et immundæ originis suæ, recollit quia de immundo conceptus semine, de putredine genitus, datur vermibus in cibum, et putredo in putredinem revertetur, sicut noster athleta commemorat de seipso, dicens : *Qui quasi putredo consumendus sum, et sicut vestimentum, quod comeditur a tineâ* ³⁷. Frequenti siquidem recordatione nostræ miseritiæ conditionis raditur sanies interioris vulneris, et male operandi voluntas abscinditur.

Dixit autem illi uxor sua, etc. Adversarius, qui beato Job, et filios, et possessiones abstulerat universas, suam ei reliquit uxorem, non ad solatium

¹⁹ Job. 10. ²⁰ Psal. 33. ²¹ Act. 14. ²² I Cor. 4. ²³ Sap. 3. ²⁴ Psal. 88. ²⁵ Psal. 45. ²⁶ Isai. 40. ²⁷ Psal. 37. ²⁸ Psal. 46. ²⁹ Joel. 2. ³⁰ Psal. 36. ³¹ Psal. 71. ³² Psal. 129. ³³ Ezech. 31. ³⁴ Isai. 53. ³⁵ Psal. 142. ³⁶ Psal. 21. ³⁷ Job. 13.

viri, sed ad suæ consummationem malitiæ, ut per feminam vinceret, quem persecutione non vicerat, et quod verberibus non poterat, verbis mulieris efficeret. Non videbatur ei liberior, et opportunior nocendi occasio, quam per familiare inimicum et domesticum proditorem. Scriptum est enim : *Ab ea quæ dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui* ³⁸. Sciebat quod natura mulieris, quanto fragilior est, tanto flexibilior ad culpam, ex quadam depravatione imata proclivior ad nocendum. Hujus autem rei fidem ei faciebat plenissimam frequens rerum experientia, et multiplicitas exemplorum. Per feminam Joseph incarcerationatus est ³⁹, Naboth occisus ⁴⁰, Samson vinculus ⁴¹, Isboseth interfectus ⁴², Salomon factus apostata ⁴³, David homicida et proditor ⁴⁴, Sisara clavo confossus ⁴⁵, Præcursor et baptista Domini decollatus ⁴⁶. Salomon malitiam mulieris vehementius exprimens : *Melior est, inquit, iniquitas viri quam mulier bene faciens* ⁴⁷. Per feminam mors intravit; et cum per Filium Dei ordinata esset nostra redemptio, præsentiens hostis quod in morte Christi nostræ redemptionis dispensatio implebatur, salutem totius humani generis per feminam machinatus est impedire. In uxore itaque Pilati visus omnes deceptorias, et phantasticas illusiones immisit, ita ut Pilato mortem Christi dissuadendo mandaret : *Nihil tibi et justo illi : Hodie enim per visum multa passa sum propter eum* ⁴⁸. Sequitur :

Qui ait ad illum, etc. Nunc apponit inimicus stipulas tentationum, ut incendat flammis iracundiæ domum Dei, nunc australem flatum, nunc ventum turbinis et vexationis immittit : confirmat autem justos Dominus, et in electis suis mittit radices, ut secure ventum tentationis excipiant, ne evellantur. Job itaque arma inimico tollit, ut fiant ei arma virtutis. Unde et uxorem corripit, ut subjectam et correptam erudit ad salutem. *Si bona, inquit, suscepimus de manu Domini, mala quare non sustineamus?* ac si dicat : *Æquo animo toleranda est correptio Creatoris, qui pro beneplacito suo et prospera largitur, et adversa immittit. Non possum juste conqueri de justitia ejus, cujus misericordiam exspecto, et cujus misericordia me prævenit. Deus meus, dicit Psalmista, misericordia ejus præveniet me, et misericordia ejus subsequitur me omnibus diebus vitæ meæ* ⁴⁹. Non abstulit bona, nisi ea quæ contulit. Si exinaniti et pauperes facti sumus, speramus in eo qui spes nostra est, quia replebimur in bonis domus sue. Fatua mulier, quid scis si convertatur Deus, et ignoscat, et relinquat post se benedictionem ⁵⁰. Jucunditatem et exultationem thesaurizat Dominus super eos, quos affligit; et sicut est ad flagella severus, sic est ad remedia mansuetus; quemadmodum sponsa in Canticis dicit : *Amicus meus bibit vinum*

A cum lacte ⁵¹, id est severitatem exercet cum mansuetudine. Sequitur :

In omnibus his non peccavit Job labiis suis. Duplíciter peccamus labiis; aut cum tacenda dicimus, aut dicenda tacemus. Job vero nihil adversus Dominum superbe respondit, quia uxorem perversa suadentem corrigendo et erudiendo cohibuit. Considerans itaque Satan, quia Job non vincitur rerum temporalium damnis, nec prolis orbitate, nec suggestionem uxoris, excitat tres amicos illius, ut cum afficiant contumeliis, quatenus ad iracundiam provocatus in verba malitiæ prosiliat, et Dominum universitatis offensus offendat.

Igitur audientes tres amici, etc. Beatus est, Domine, cujus est auxilium abs te. Non enim turbatur contumeliis, non injuriis frangitur, non vincitur damnis, nec abducitur blanditiis, nec fallaciis seducitur, nec angustiis superatur : contemnit siquidem omnia adversa quæ accidunt in hoc mundo, ponens se in salutari et fiducialiter agens in eo. Et notandum quod, licet amici Job ei verbis insultaverint contumeliosis, credendi sunt tamen ex ignorantia potius quam ex malitia hoc fecisse. Esset enim reprehensibile in viro tam prudenti et sancto iniquos habere et contumeliosos amicos, cum omni viro honesto abominanda sint consortia iniquorum. Qui enim tangit picem, inquinabitur ab ea ⁵². In Paralipomenon libro, Josaphat, qui de antea vita multis attollitur præconiis, de Achab regis amicitia increpatur. *Impio, inquit, præbes auxilium, et his qui oderunt Dominum amicitia conjungeris: ideoque iram Domini merebaris, nisi quia bona opera inventa sunt in te, eo quod de terra Juda lucos abstuleris* ⁵³. Tradunt plerique ⁵⁴ quod Eliphaz ex filiis Esau Themanorum princeps fuerit, Baldad Sauchæorum tyrannus, Sophar Minæorum rex. Venientes autem ad consolationem amici, elevantes oculos exclamant et plorant, sparguntque pulverem super caput in cælum, et sedentes cum eo septem diebus et septem noctibus non loquuntur ei verbum, exhibentes in omnibus doloris faciem et compassionis affectum. Ad hoc enim, ut consolatio afflictorum dolorem releveret, flere cum flentibus, et dolentibus condolere oportet. Septem diebus continue tacent, postmodum multiloquio affluentes. In quo notatur, quid hi plerumque qui tardius loquuntur, ex quo incipiunt, verbis finem imponere non noverunt. Quia sicut quidam sapiens dicit : « Censura silentii nutritura est verbi. » Quidam per amicos Job, qui eum incitant ad peccandum, intelligere volunt vanas cogitationes nostras, carnis desideria et illecebras hujus mundi. Hæc enim et nobis assistunt familiariter et multipliciter blandiuntur. Vanæ siquidem cogitationes statum animæ speculantis et contemplantis Deum dissipant et confundunt; unde et unus ami-

³⁸ Mich. 7. ³⁹ Gen. 39. ⁴⁰ III Reg. 21. ⁴¹ Judic. 16. ⁴² II Reg. 4. ⁴³ III Reg. 11. ⁴⁴ II Reg. 11. ⁴⁵ Judic. 4. ⁴⁶ Matth. 14. ⁴⁷ Eccli. 41. ⁴⁸ Matth. 17. ⁴⁹ Psal. 58. ⁵⁰ Joel 2. ⁵¹ Cant. 5. ⁵² Eccli. 13. ⁵³ II Paral. 19. ⁵⁴ LXX Interp.

corum istorum merito vocatur Sophar, id est *dissipatio speculæ*. Desideria vero carnis, quæ militant adversus animam, novum hominem, qui secundum Deum creatus est, omnino mortificant, ut anima totius novitatis oblita, solam sapiat vetustatem. Unde et secundus amicus vocatur Baldad, quod interpretatur *vetustas sola*. Anima itaque, dissipato et turbato in eo iudicio rationis, carnis desideriis invalescentibus, Deum contemnere incipit. *Peccator enim, cum venerit in profundum vitiorum, contemnit*⁵⁵. Unde et tertius amicus vocatur Eliphaz, quod interpretatur *contemptus Dei*. Istos amicos, aut potius domesticos inimicos, viri religiosi, et qui vitam vitæ arctioris aggressi sunt, frequenter experiuntur. Evenit enim quandoque, dum aliquis contemplationi devotius vacat, muscæ morituræ suavitate unguenti perdant⁵⁶, quia vanæ cogitationes turbantes quietem contemplationis obrepunt, et mediantibus carnis desideriis, suscitant amorem sæculi Deique contemptum. Religiosus itaque, qui paulo ante in cælum desideriis anhelabat, quem inflammabat charitas, quem sancti Ordinis observantia delectabat, paulatim incipit cœlestium oblivisci, cogitare quæ mundi sunt et contemnere quæ Dei sunt. Turbatur in eo iudicium rationis, occupantur semitæ consilii, obducitur lumen cordis, refrigescit devotio, libertas spiritus evanescit, lentescit animæ vigor, sopitur ratio, confunditur intellectus, fervor ordinis defervescit. Sollicitat miserum paupertatis timor, vana spes decipit, trahit ambitio, contrahitur animus, subtrahitur gratia, protrahitur spes vitæ longioris, blanditur voluptas, allicit mundus, fallit securitas, revocatur antiqua consuetudo, dissimulatur lex, abjudicatur jus, fas proscribitur, derelinquitur timor Dei, dantur impudentiæ manus, et attentatur saltus ille apostata, saltus ille ignominiosus et turpis de excelso in abyssum, de throno in sterquilinum, de cœlo in cœnum, de paradiso in infernum, de claustro in sæculum. Nil dico in suggillationem monastici Ordinis, quem sanctissimum reputo, sed erubescat, quæso, religiosus deterior esse in claustro, quam in sæculo fuerit; non resumat quod evomit, nec mundum repetat, quem reliquit. *Erubescat Sidon, ait mare*; verbum Isaïæ⁵⁷ est, id est erubescat claustralis vitæ nequioris esse in claustro, quam dum inter fluctus hujus sæculi versaretur. Sequitur :

CAP. III. *Post hæc aperuit Job os suum, etc.*

Duo sunt modi maledictionum : primus sit consideratione justitiæ, secundus livore vindictæ. Primus modus licitus est, secundus prohibitus. Secundum primum modum dicit Dominus Adæ : *Maledicta terra in opere tuo*⁵⁸. Et Abrahæ : *Maledicam maledicentibus tibi*⁵⁹. De secundo maledicendi modo dicit Apostolus : *Nolite maledicere*⁶⁰. Et : *Maledici regnum Dei non possidebunt*⁶¹. Maledicit itaque Job diei

A nativitatis instinctu rationis et justitiæ motu, non zelo ultionis, aut alienæ injuriæ appetitu.

B Est enim nativitas hominis damnata, est nativitas justificata, et est nativitas beata. Prima hominis nativitas naturæ est, secunda gratiæ, tertia gloriæ. In prima est peccatum, in secunda meritum, in tertia præmium. Prima est ut quis vivat, secunda ut juste vivat, tertia ut beate vivat. Maledicit itaque Job primæ nativitati suæ, in quo homo conceptus est per culpam, genitus ad miseriam, natus ad pœnam. Divinæ siquidem animadversionis antiquum iudicium sequens, conditionem humanæ naturæ damnatam a mundi exordio, in se damnat, non ut maledicat creaturæ Dei, aut diei, quæ jam in rerum natura non erat, sed ut se merito afflictum secundum æquitatem divinæ sententiæ recognoscat. Et quia de beneplacito vestro est, invictissime princeps, ut vitam sancti Job succincta et expedita brevitate perstringam; verba ejus, et responsiones amicorum, atque occulta in eis sacramentorum involucria prætermitto, veritus ne delicatas excellentiæ vestræ aures productiori sermone offenderem, si illud immensum pelagus attentarem. Beatissimus quidem papa Gregorius, in *Moralibus suis*, ad unguem universa explanat; nec dubitandum est quin tractatum illum digitus Dei scripserit in corde illius, qui eundem quodam angelico loquendi modo, et columba prædictante in publicum promulgavit. Restat itaque diffusi operis prolixitatem succingere ad compendium, et rescisore verborum excursu misericordiam Altissimi recensere, quam in servo suo Job multipliciter exhibuit; peccatum, quod adversus Job amici ejus commiserant, ejus oratione indulgens, sanans vulnera, dolores mitigans, auferens tentationes, bona temporalia multiplicans, producens vitam, restaurans filiorum damna, et pulchriores atque meliores filias recompensans. Et hoc est quod, circa finem libri, textus historiæ sub verborum paucitate declarat.

CAP. XLII. *Dominus autem benedixit novissimis Job, etc.*

D Job processerat in diebus suis, et in miserrimam deciderat paupertatem. Adhuc tamen multiplicabitur in senecta uberi, quia secundum multitudinem dolorum in corde ejus lætificaverant consolationes tuæ, Deus, animam ipsius. Dies enim super dies ejus adjicies, et appones paupertati divitias, et dierum longitudinem senectuti. Quique terrigenæ et filii hominum, audite quam magnificata sit misericordia Domini super nos. Si enim Job et aliis servis suis temporalia bona Dominus duplicavit; sperandum est in eo qui spes nostra est, quia tempore gratiæ pleniore mensura suam nobis gratiam largietur. *Mensuram, inquit, plenam, et confertam, et coagitatam, et superfluentem dabit in sinum vestrum*⁶². Mensura Domini sine mensura, et modius

⁵⁵ Prov. 18. ⁵⁶ Eccl. 10. ⁵⁷ Cap. 25. ⁵⁸ Gen. 5. ⁵⁹ Gen. 12. ⁶⁰ Rom. 12. ⁶¹ I Cor. 6. ⁶² Luc. 6.

ejus sine modo est. Hac mensura mesurabit discipulis suis dicens : *Qui reliquerit patrem, aut matrem aut uxorem, aut filios, aut domum, aut agros propter me, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit* ⁶³. Vis videre, quomodo exuberat et superfluit hæc mensura? Misericordiæ ejus non est finis, *et misericordia ejus permanet in æternum* ⁶⁴ et ultra. Sequitur :

Vixit autem Job post hæc, etc. Pater misericordiarum et Deus totius consolationis, filium, imo servum ab exilio miseræ revertentem, et læva supportat et dextera complectitur; et in temporalibus eum sustentans et promovens ad æterna, ut possit cantare cum sponsa : *Læva ejus sub capite meo, et dextera ipsius amplexabitur me* ⁶⁵. Per dexteram siquidem significatur æterna vita, sicut **P**ropheta commemorat : *Delectationes in dextera tua usque in finem* ⁶⁶. Una itaque manu Dominus servo suo Job accumulans divitias et honores, altera longitudo dierum apponit, quia sicut scriptum est : *In læva ejus divitiæ et honor, et in dextera ejus longitudo dierum* ⁶⁷. Et nota quod dicit : *Post flagella hæc. Ex magna nimirum divinæ gratiæ dispensatione præcessit afflictio, ut post mœrorem gaudium, post naufragium portus, post laborem requies, dulcèlo post amaritudinem, post persecutiones prosperitas gratius arriderent. Porro ideo super dorsum justi, qui positus est inter malleum et incudem, de permissione divina fabricant peccatores, ut post alios malos, quibus afflicti et humiliati est, plenior lætitia subsequatur, sicut Propheta dicit : Lætati sumus pro diebus quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala* ⁶⁸. Juxta Sapientis verbum : *Ante ruinam exaltatur cor* ⁶⁹; et econtrario gloriam præcedit humilitas. Humilitas enim via est ad exaltationem, dolor ad gaudium, persecutio ad felicitatem, ad risum genitus, mors ad vitam. Flagellat itaque Dominus suos, ne flagellentur in posterum; et temporaliter eos punit, ne æternaliter puniantur. Legitur in libro Regum ⁷⁰, quia cum Salomon ædificaret templum Domini, lapides omnes extra tursi fuerunt, ut in ædificatione templi sine sonitu mallei ponerentur. Sancti enim per flagella tunduntur temporaliter, ut in ædificio cœlestis *Jerusalem, quæ ædificatur ut civitas* ⁷¹ sine flagello disciplinæ, sine **P**œnitentiæ gemitu charitatis glutino uniantur. In alia siquidem vita inter ardores sempiternos non est locus veniam promerendi, quia in inferno nulla est redemptio; nec homini in peccatis mortuo relinquuntur hostia pro peccato. *Christus semel mortuus est, jam non moritur* ⁷², non crucifigitur iterum sanguisque quem in remissionem peccatorum semel fudit, iterum non fundetur; nec bibent ex eo omnes peccatores terræ, quia ex quo de terra exempti sunt, si culpam secum detulerint mortalem, neque

A mors, neque sanguis Christi proderit eis ad salutem. Sequitur :

Et vidit filios suos, etc. Universas felicitates hominum mors concludit, quia cum prædicaveris fidem Abrahæ, pietatem Joseph, charitatem Moysi, fortitudinem Samsonis, zelum Plincee, virtutem David, Elisæi miracula, prudentiam et divitias Salomonis, semper *extrema gaudii luctus occupat* ⁷³, finemque historiæ finis hominis facit, atque omnium una est conclusio : Et mortuus est. In eo autem quod senex et plenus dierum mortuus est Job, notandum est quod quidam moriuntur dierum vacui, quidam pleni. Vacuus dierum moritur, qui in vita sua vanitatibus hujus mundi inserviens vitæ æternæ merita moriendo secum non detulit. Plenus vero **P**dierum migravit a sæculo, qui operam virtutibus dedit, qui implevit desiderium suum ex ipsis, et sic dies consummavit transitorios, ut in futura vita dies æternitatis inveniat. Bonum siquidem est bene vivere, sed longe melius bene mori. Non tamen bene moritur, qui bene non vixerit. Aliqui desiderant mori potius quam ad virtutes converti, *quorum finis interitus est* ⁷⁴. Horum siquidem finem Samson, succensis caudis vulpium præsignavit ⁷⁵. Eorum enim finis deputatus est illi igni, qui *præparatus est diabolo et angelis ejus* ⁷⁶. Sunt plerique, qui nolentes bene vivere, desiderant bene mori; sciunt enim quod *pretiosa est in conspectu Domini mors sanctorum ejus* ⁷⁷, sciunt quia, *cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini* ⁷⁸; sciunt quia *beati mortui, qui in eo moriuntur* ⁷⁹. Nolunt tamen esse laborum participes cum eis, quibus Dominus dicit : *Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis* ⁸⁰. Volunt conregnare, sed comori nolunt Christo ⁸⁰.

Talis erat Balaam ariolus, qui considerans castra filiorum Israel, et æternæ beatitudinis reponitionem eis a Domino factam intelligens dicebat : *Moriatur anima mea morte justorum, et fiant novissima mea horum similia* ⁸¹; finem eorum appetens gloriosum, labores abhorrebat, quibus gloriam merebantur. Verumtamen non metes, nisi semines ⁸²; non apprehendes bravium, nisi curras ⁸³; non regnabis, nisi milites; non gaudebis, nisi doleas; non coronaberis, nisi pugnes ⁸⁴. Putasne, quod aliquis et in vita præsentis gaudeat et futura? si tamen dici debet gaudium, quod turbatur assidue, et amaritudine respargitur. Nimis delicatus es, si utrumque præsumis; uti sæculo et frui Christo: præsentis mundi delicias capere, et nihilominus cœlestis gloriæ divitias obtinere. Audi quid dictam sit illi diviti in Evangelio, qui cruciabatur in flamma et linguæ ardentis refrigerium postulabat : *Fili recorde, quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala* ⁸⁵. O quam similiter dissimiles merito

⁶³ Matth. 19. ⁶⁴ Psal. 117. ⁶⁵ Cant. 2. ⁶⁶ Psal. 15. ⁶⁷ Prov. 3. ⁶⁸ Psal. 89. ⁶⁹ Prov. 16. ⁷⁰ III Reg. 6. ⁷¹ Psal. 121. ⁷² Rom. 6. ⁷³ Prov. 14. ⁷⁴ Phil. 3. ⁷⁵ Jud. 5. ⁷⁶ Matth. 25. ⁷⁷ Psal. 115. ⁷⁸ Psal. 126. ⁷⁹ Apoc. 14. ⁸⁰ Luc. 22. ⁸¹ Rom. 8. ⁸² Num. 25. ⁸³ Luc. 12. ⁸⁴ I Cor. 9. ⁸⁵ II Tim. 2. ⁸⁶ Luc. 16.

possumus reputare insanos sanctissimos reges et prophetas, apostolos et martyres, confessores, tenebras etiam ac delicatissimas virgines, qui omnes sprete divitiis et conculcatis deliciis hujus mundi, se ipsos obtulerunt pro Christo tribulationi et morti, si gloriam, quam adepti sunt in angustia et dolore, potuerunt in divitiis et voluptatibus obtinere! Subtrahe igitur, amantissime princeps, et furare tibi aliquid singulis diebus de hujus mundi voluptatibus. Ingredere pœnitentiæ viam; nec tibi videatur austerum, si ea prudenter omittis, quæ inaniter placuerunt. Nihil moleste potest sustineri in hæc morte vitali, quod cœlestibus gaudiis ex æquo respondere sufficiat. *Non enim sunt condignæ passionis hujus sæculi ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis* ⁶⁶. Florem nostræ juventutis immolavimus mundo, saltem faciem senectutis immolemus Altissimo, et residuo brevis ac miseræ vitæ nostræ, regnum emamus æternum. Regnum enim Dei tanti est, quantum pro eo ex desiderio cordis offers; atque juxta verbum Apostoli: *Quod leve est et momentaneum tribulationis nostræ, immensum gloriæ pondus operatur in nobis* ⁶⁷. In eo autem grates uberrimas refero

⁶⁶ Rom. 8. ⁶⁷ II Cor. 4.

A Regi regum, quia viros diligitis litteratos, quia sacræ Scripturæ libenter intenditis, et quadam divinitatis imagine humiliatis superbos, humiles exaltatis, populis vobis a Domino commissis salutem et quietem zelatis, viduis et pupillis vos affabilem exhibetis et mitem, religiosos et pauperes benigne recipitis, imo præparationem cordis eorum audivit auris vestra, et quasi præsagiendo necessitates eorum, ipsos in benedictionibus vestris prævenitis. Hodie propter hoc specialiter usque ad remotissimas nationes elemosynas vestras enarrat omnis ecclesia sanctorum. Agite igitur, dum licet, dispergite, date pauperibus, nec hujus rei procuracionem vestris hæredibus committite. Deterrere vos possunt exempla multorum. Elemosynis propriæ manus vobis scalam et ascensorium erigatis ad illam supernorum civium mansionem, in qua est pax æterna, quies impermutabilis, gaudium quod non deficit, lumen quod non exstinguitur, gloria quæ non transit; quam nobis et vobis præparare et præstare dignetur Altissimi Filius Jesus Christus, qui cum Patre et Spiritu sancto triumphat et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

CONTRA PERFIDIAM JUDÆORUM.

CAP. I. *Præfatio, in qua ostendit disputationem cum Judæis et hæreticis esse arduam et periculosam.*

Querelam in tuis litteris longam et anxiam texuisti, quod Judæis et hæreticis circumseptus jugiter impugnaris ab iis, nec sacræ Scripturæ auctoritates habes in promptu, quibus possis calumnias eorum refellere, præstigiisique ipsorum versutiis respondere. *Oportet* equidem, teste Apostolo, *hæreses esse et schismata ut qui probati sunt manifesti fiant* ⁶⁸. Kleo et etiam Judæis vita hodie indulgetur, quia capsarii nostri sunt, dum ad assertionem nostræ fidei prophetas circumferunt, et legem Mosaicam. Nec solum in eorum colicibus, sed in vultibus eorum Christi legimus passionem. Propterea Veritas de Patre loquitur in Psalmo dicens: *Deus ostendit mihi* ⁶⁹, etc. Utinam nemo qui exercitatus non habeat sensus cum hæretico disputet aut Judæo! Nam propter disputationes illicitas et incautas virulenta hæresim seges circumquaque silvescit. Dum hi, qui ignorant et errant, volentes obstruere os loquentium iniqua, ponunt *lucem tenebras et tenebras lucem* ⁷⁰, et dum alios a suis volunt relevare erroribus, se ipsos in deteriora præcipitant. Absurdum enim est de Trinitate in triviis disputare, et æternam Filii genituram in materiam scandali, et in arenam

C publicæ contentions extrudere. Ideo Justinianus, Christianissimus imperator, generali sanctione constituit, ne de summa Trinitate et fide Catholica disputetur. In lege etiam Domini lapidatur bestia, quæ tetigerit montem, puteus operiri præcipitur ⁷¹, prohibentur spargi margaritæ porcis et sanctum dari canibus ⁷².

Verbum angeli est ad Tobiam: *Sacramentum regis* ⁷³, etc. Disputatio enim de sacramento corporis et sanguinis Christi, et de cæteris fidei nostræ articulis plena discriminis est. Loqui autem de spe et charitate et cæteris donis spiritualibus, de rerum etiam creatione et gubernatione, et in his enarrare Dei magnalia quibuscunque libet et licet, Salomonis etiam sententia est, ut sentiamus de Domino in bonitate, et eum in eordis simplicitate quæramus ⁷⁴. Propterea non est cum eis disputandum, qui subversionem fidei molientes, semper in inficias currunt, et aquas Siloes quæ cum silentio ibant, aquas contradictionis efficiunt ⁷⁵. De talibus loquens Apostolus in prima ad Timotheum Epistola dicit ⁷⁶: *Si quis non acquiescit sanis sermonibus Domini*, etc. Noli ergo cum Judæo vel hæretico disputare. Esto ad tempus, *sicut homo non audiens et non habens in ore suo redargutiones* ⁷⁷. Si enim

⁶⁸ I Cor. 11. ⁶⁹ Psal. 58. ⁷⁰ Isa. 5. ⁷¹ Exod. 19, Hebr. 12. ⁷² Matth. 7. ⁷³ Tob. 12. ⁷⁴ Sap. 1. ⁷⁵ Isa. 8. ⁷⁶ Gap. 5. ⁷⁷ Psal. 37.